

هذه عقيدتنا

بۇ بىزنىڭ

ئەقىدىمىز

للشيخ
أبي محمد المقدسي
تەرجىمە قىلغۇچى: قۇتەيبە

ئىسلام ئاۋازى نەشرىياتى

هذە عقىدتنا بۇ بىزنىڭ ئەقىدىمىز

ئەبۇ مۇھەممەد مەقدسى
تەرجىمە قىلغۇچى: قۇتەيبە

ئىسلام ئاۋازى نەشرىياتى

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين نبينا محمد وآله وصحبه أجمعين.

ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەن:

قوللىغۇزدىكى بۇ كىتابىمىزدا ئاللاھ تائالانىڭ رازىلىقى ۋە بارچە مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىمىزنىڭ مەنپەئەتلىنىشى ئۈچۈن تەرجىمە قىلىندى. ئۇشبۇ تەرجىمىنى ئەلۋەتتە كەمچىلىكتىن خالىي دېگىلى بولمايدۇ. ئەمما ئاللاھنىڭ كىتابىغا، رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ سۈننىتىگە ۋە ساھابىلەرنىڭ چۈشەنچىسىگە قارشى كەلگەن ھەرقانداق نەرسىدىن بىز ئادا-جۇدامىز.

توغرا قىلغان بولساق ئاللاھ تائالانىڭ پەزىلى-رەھمىتىدىن، خاتا قىلغان بولساق ئۆزىمىزدىن. شۇڭا ئوقۇرمەن قېرىنداشلىرىمىزنىڭ خاتا كەتكەن يەرلىرىنى تۈزىتىپ بېرىشىنى ۋە سەمىمىي نەسىھەت قىلىشىنى تۆۋەنچىلىك بىلەن سورايمىز!

ئاخىرىدا، بۇ كىتابنى تارقىتىشقا ياردەملەشكەن، كۈچ چىقارغان ۋە باشقىلارغا تەۋسىيە قىلغان قېرىنداشلىرىمىزغا ئاللاھ تائالانىڭ ياردىمى، مەغپىرىتى ۋە ئېھسانىنى تىلەيمىز، شۇنداقلا بۇ كىتابنى نەشرىدىن چىقىرىش جەريانىدا تەرجىمە-تەھرىر ۋە بېسىپ تارقىتىلىشىغا خالىس ياردەم قىلىپ كۈچ چىقارغان بارلىق قېرىنداشلىرىمىزنى سالىھ دۇئالىرىڭلاردا ئۇنتۇپ قالماسلىقىڭلارنى تۆۋەنچىلىك بىلەن سورايمىز!

ئاللاھ تائالا بۇ كىچىككىنە ئەمىلىمىزنى ئۆزى قوبۇل قىلسۇن ۋە مۇسۇلمانلار ئۈچۈن مەنپەئەتلىك قىلىپ بەرسۇن، ئامىن!

مۇندەرىجە

1.....	مۇقەددىمە
7.....	يەككە اللہ قىلا ئىبادەت قىلىش
18.....	پەرىشتىلەر
21.....	كىتابلار
23.....	ئەلچىلەر ۋە پەيغەمبەرلەر
33.....	ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش
42.....	تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش
50.....	ئىمان
55.....	كۆفرىلىق
69.....	كۆفۇر يۇرتى، ئىسلام يۇرتى ۋە ئۇنىڭ ئاھالىلىرى
71.....	ناماز
74.....	جىھاد ۋە ھاكىملارغا قارشى چىقىش
78.....	تائىفەتۇل مەنسۇرە
80.....	ئاخىرىدا....

مۇقەددىمە

جىمى ھەمدۇ-سانا ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان، قىيامەت كۈنىنىڭ ئىگىسى بولغان ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە تائالاغا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالاملار پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەرنىڭ ئاخىرقىسى بولغان مۇھەممەد ﷺ گە، ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا ۋە ساھابىلىرىگە بولسۇن!

بۇ رسالە ئەقىدىمىزنىڭ قىسقىچە بايانى بولۇپ، دىننىڭ مۇھىم مەسىلىلىرىدە بىز مۇشۇ ئەقىدە بىلەن اللە قا يېقىنلىشىمىز. كىشىلەر بىز دەپ باقمىغان سۆزلەرنى بىزگە نىسبەت بەرگەنلىكىنى، بولۇپمۇ «ئىمان» ۋە «كۇفۇر» مەسىلىلىرىدە بىز ھېچقاچان دەپ باقمىغان سۆزلەرنى بىزگە چاپلىغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، مەن بۇ رسالىنى تۈرمىدىكى ۋاقتىمدا يازغان ئىدىم.

مەن بۇنىڭدىن ئىلگىرى بۇ تېما ھەققىدە كىتاب يېزىشقا كۆڭۈل بۆلمىگەن ئىدىم چۈنكى ئالىملىرىمىز بۇ ھەقتە يېتەرلىك دەرىجىدە نەتىجىلەرنى قالدۇرغان ئىدى، شۇنداقلا ئىنساپلىق ھەقنى ئۆزىڭلار بىزنىڭ تەپسىلىي بايان قىلىنغان كىتابلىرىمىزدىن سۆزلىرىمىزنى چۈشىنىش مۇمكىن ئىدى. شۇنداقتىمۇ «ئىمان» ۋە «كۇفۇر» بابلىرىنىڭ بەزىسىدە بىزنىڭ سۆزلىرىمىزنى ئېنىق چۈشىنىلمىگەن كىشىلەرگە ئۇچراشقان بەزى ھەمپىكىر قېرىنداشلىرىمىز بىزنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن تۈرمىگە كېلىپ-كېتىش جەريانىدا مەندىن بۇ رسالىنى يېزىشنى تەلەپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، مەن ئۇ پەزىلەتلىك قېرىنداشلىرىمىزنىڭ تەلىپىنى ئورۇنلاشقا ئالدىراپ، بىز ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىۋاتقان ئەقىدىنىڭ مۇھىم تەرەپلىرىنى ئىخچام تونۇشتۇرغان ھالدا مەسىلىلەرنى ئىسپاتلاشقا تۇتۇش قىلدىم. ئۈمىدىمىز شۇكى، سۆزىمىزدىكى ئام

لەۋزىلەر ئىچىدىن ئۆزىنىڭ خاتا يولىغا يوقۇق ئىزدەۋاتقان ياكى بىزنىڭ مەزھىبىمىزدىن بولمىغان سۆزلەرنى بىزنى دېدى دەپ نىسبەت بېرىۋاتقان كىشىلەرگە يوقۇق قالدۇرما سىلىقتۇر.

مەن يېڭى ئۆگەنگۈچىلەرنىڭ بىزنىڭ بەزى كىتابلىرىمىزنى قولىدىن - قولغا ئېلىپ ئوقۇش جەريانىدا بەزى مەسىلىلەرنى ئارىلاشتۇرۇپ قويغانلىقىنى بىلدىم؛ بولۇپمۇ ئاللا قورقۇتۇشقا ۋە قاتتىق مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرۇغان شېرىكنىڭ ئەسكەرلىرى، ئۇلارنىڭ دوستلىرى، قانۇن چىقارغۇچىلار ۋە تاغۇتلارغا خىتاب قىلىۋاتقان دەۋەت كىتابلىرىمىزدىكى بەزى مۇتلەق ياكى ئومۇمىي ئاتالغۇلارنى ئوقۇغان ۋاقتىدا بەزى مەسىلىلەرنى ئارىلاشتۇرۇۋەتكەن.

* (بىز ئۇ كىتابلىرىمىزدا) بەزى مۇتلەق تەھدىت تېكىستلىرىنى تەئۋىل قىلماستىن، زاھىرىغا ئاساسەن قويۇپ قويغان ئىدۇق.

* ئەمەل تۈرىدىكى ھۆكۈملەرنى مۇتلەق قويۇپ قويغان ئىدۇق، ئىلىم تەلەپ قىلىشقا سەل قارىغان كىشىلەر مۇتلەق ھۆكۈم قىلىش بىلەن، شۇ ھۆكۈملەرنى مۇئەييەن شەخسكە چۈشۈرۈشنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئايرىيالمىدى.

* بىز بەزى مۇتلەق ھۆكۈملەرنى تەپسىلىي بايان قىلماستىن ياكى تەئۋىل قىلماستىن زاھىرى ھالەتتە قالدۇرۇپ قويغان ئىدۇق. بۇنىڭ سەۋەبى، رۇخسەتلەرنى ۋە ھالاكەتلىك ئىشلارنى كىچىك كۆرسىتىدىغان يوقۇقلارنى ئىزدەشكە ئادەتلىنىپ قالغان كىشىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇشتا تەسىرىنىڭ كۈچلۈك بولۇشى ئۈچۈن ھەمدە قورقۇتۇش خاراكتېرىدىكى ئايەتلەرنى ئاللا تائالا مۇتلەق كەلتۈرگەندەك مۇتلەق كەلتۈرۈش ۋە ئۇنىڭ تەئۋىلىگە (ئىزاھاتىغا) چۆكمەستىن ئۆتۈپ كېتىشتىن ئىبارەت كۆپلىگەن سەلەفىلەرنىڭ يولىغا ئەگەشكەنلىكتۇر. بۇنىڭدىكى مەقسەت، خۇددى ئاللا تائالا

ئىرادە قىلغاندەك (يامانلىقتىن) توسۇشنىڭ تەسىر كۈچىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش ئىدى.

شۈبھىسىزكى، اللە تائالا لەنەت قىلغان گۇناھلار باشقا گۇناھلارغا، شۇنداقلا اللە ياكى اللەنىڭ رەسۇلى «كۇفۇر» دەپ سۈپەتلىگەن ئەمەل باشقا ئەمەللەرگە ئوخشىمايدۇ. لېكىن (سەلەف ئالىملىرىمىز) ئاڭلىغۇچىلارنىڭ خاتا چۈشىنىپ قېلىشىدىن ئەنسىرىگەن ۋاقىتلىرىدا تەپسىلىي بايان قىلىشقا مەجبۇر بولغان. شۇنىڭدەك، بىز (كاپىرغا چىقىرىش ھەققىدە) تەپسىلىي سۆزلىگەن كىتابلىرىمىزدا دەل مۇشۇ ئۇسلۇبىنى قوللانغان ئىدۇق.

كاپىرغا چىقىرىشتا چەكتىن ئاشقۇچىلارنىڭ بەزىسىنىڭ بىز يېزىۋاتقان كىتابلارنى قولدىن قولغا ئېلىپ ئۆزلىرىنىڭ مەزھىبىگە ياردەم بېرىدىغان سۆز-جۈملىلەرنى ئىزدەۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇرۇۋاتىمەن. ئەگەر ئۇلار ھەقىقەتەن ئىنساپ بىلەن ھەقنى ئىزدەيدىغان كىشىلەر بولسا ئىدى، ھەرگىزمۇ بىزنىڭ سۆزلىرىمىزنى كېسىپ ئېلىۋەتمىگەن ۋە ئۆزلىرىنىڭ خاھىشىغا بويسۇندۇرمىغان بولاتتى.

شۇنىڭدەك، مەن بىز بىلەن مۇنازىرىلىشىۋاتقان ھازىرقى زامان مۇزىجىئەلىرى ۋە شۇلارغا ئوخشاش نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئۇ ھەقتە تەكشۈرۈۋاتقانلىقىنى بىلىمەن. ئۇلار ھەقنى ئەمەس بەلكى (بىزنى خاۋارىجلارغا چىقىرىش ئۈچۈن) ئىبارىلەرنى پەقەت مۇتلەق ئىزدەپ تەكشۈرىدۇ. ئۇلارنىڭ بۇ تەكشۈرۈشى ھەقنى ئىزدەش بولماستىن بەلكى (كىشىلەرنى) بىزگە قارشى قۇتلىتىش ئۈچۈن بەزى ئالىم، ئىمام ۋە دەۋەتچىلەردىن بىز نەقىل قىلغان مۇتلەق (ئابستراكت) سۆزلىرىمىزنى ئىزدەشكە ھەرىكەت قىلىشتۇر. ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشتىكى مەقسىتى بولسا، بىزنىڭ سۆزلىرىمىزگە ئېھتىماللىق بولمىغان مەنىلەرنى زورلاپ تېڭىش ۋە ئۆزىمىزگە پىرىنسىپ قىلمىغان

نەرسىلەرنى بىزگە زورلاپ چاپلاش ئارقىلىق دەۋىتىمىزنى سەتلەشتۈرۈش.

مەن ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە شۇنداق ئېيتىمەنكى، اللە تەن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى سۆزلەڭلار ۋە رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ: «كىمكى بىر مۇئمىننى ئۇنىڭدا يوق نەرسە بىلەن قارىلايدىكەن، ئۇنى قارىلاشتىن تەلتۆكۈس قۇتۇلمىغۇچە (يەنى تەۋبە قىلمىغۇچە ياكى شۇ مۇئمىن بىلەن ھالاللاشمىغۇچە) اللە ئۇنى جەھەننەم ئەھلىنىڭ قان-يىرىڭلىرىدىن پەيدا بولغان پاتقاقلىرىغا پاتتۇرىدۇ»^① دېگەن ھەدىسىنى ئەسلەڭلار!

مەن يەنە ئوچۇق جاكارلايمەنكى، مەن كىتابىمدا سۆزلىگەن ھەرقانداق بىر سۆزنىڭ قۇرئان ۋە سۈننەتنىڭ تېكىستىگە قارشى كەلگەنلىكىنى مەن ھازىرچە بىلەلمەي قېلىپ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئاشكارا بولسا، خاتاسىدىن قايتىپ ئادا-جۇدا بولىدىغان ھەمدە توغرىسىنى ئېزىق چىشى بىلەن چىشلەيدىغان كىشىنىڭ تۇنجىسى مەن بولىمەن.

بۇ ۋاراقچىلارنى ئوقۇغان كىشى كۆپلىگەن سۆزلىرىمىزنىڭ

ھەتتاكى ھەرپلىرىگىچە ھەم «العقيدة الطحاوية»، «العقيدة الواسطية» ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش كىتابلاردا تەكرار كەلگەن كەلىمىلەردىن روشەن ھالدا تەسىر قوبۇل قىلغانلىقىنى بايقايدۇ. ئۇنداق بولۇشى ھېچبىر ئەجەبلىنەرلىك ئىش ئەمەس چۈنكى بىز دەسلەپكى ئوقۇغۇچىلىق مەزگىلىمىزدە بۇ كىتابلارنىڭ تەسىرىگە ئالاھىدە ئۇچرىغان، اللە تائالانىڭ پەزلى بىلەن ئۇ كىتابلارنى نۇرغۇن قېتىم ئۆگەنگەن ۋە ئۆگەتكەن ئىدۇق. ئالىملىرىمىز ئەھلى سۈننەت ۋە لىجامائەتنىڭ يولىدىن بۇرۇلۇپ كەتكەن تائىپىلەرگە ياكى شۇ دەۋردە

① ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى، ئەلبانى «سەھىھ» دېگەن.

مەشھۇر بولغان بىدئەتلەرگە رەددىيە بېرىش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ زامانىسىدا تارقىلىپ كەتكەن مەسىلىلەرگە چوڭقۇر چۆكۈپ، ئۇ (ئەقىدە) كىتابلىرىدا شۇ مەسىلىلەرنى ئۇزۇن ۋە كەڭرى بايان قىلىشقا موھتاج بولغان ئىدى. سىز ئۇ دەۋردىكى ئالىملارنىڭ باشقا مەسىلىلەر ھەققىدە قىسقىچە توختىلىپ ۋە ئۇنىڭغا كۆپ ئارىلاشماي، تېز ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرىسىز. ھەتتا بەزىدە ئۇلارنىڭ ئەقىدە توغرىسىدىكى سۆزلىرىنىڭ بايانىدا بەزى فىقھى مەسىلىلەرنى تىلغا ئالغانلىقىنى كۆرىسىز. سەۋەبى، بىدئەت ئەھلىنىڭ شۇ مەسىلە ھەققىدىكى خاتا يولغا رەددىيە بېرىپ، سۈننەت ئەھلىنى بىدئەت ئەھلىدىن ئايرىش ۋە بىدئەت ئەھلى كۆپىنچە ھالدا ئېزىپ كېتىدىغان ئاساسلاردىن شاخلىنىپ چىققان شۇ شاخچە فىقھى مەسىلىلەردە بولسىمۇ بىدئەت ئەھلىدىن ئادا-جۇدا بولغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، خاتىرىلەپ قويۇش ئۈچۈن ئىدى. بىز بۇ رسالىدە مۇشۇ ئۇسلۇب بويىچە مېڭىپ ئېتىقاد مەسىلىلىرى توغرىسىدىكى كىتابلار تىلغا ئالغان ھەربىر نەرسىنى تەپسىلىي بايان قىلىپ ئۆلتۈرمىدۇق. بىز پەقەت ئەڭ مۇھىم مەسىلىلەرنى ئۆتتۈرۈشقا قويۇپ، بۈگۈنكى دەۋردە خاتا چۈشىنىش ۋە ئارىلاشتۇرۇپ قويۇش كۆپ يۈز بېرىدۇ دەپ ئەنسىرىگەن، شۇنداقلا بىز دېمىسەكمۇ بىزگە نىسبەت بېرىلىپ قالدىغانلىقىدىن قورققان بەزىبىر مەسىلىلەر ھەققىدىكى چەكلىك بابلارغا دىققەتنى ئالاھىدە مەركەزلەشتۈردۇق.

ئاخىرىدا، اللە تائالادىن بىزنىڭ تىرىشچانلىقلىرىمىزنى قوبۇل قىلىشىنى، ئۆز رازىلىقى ئۈچۈن ئەمەللىرىمىزنى خالىس قىلىپ بېرىشىنى، شۇنداقلا بىزلەرنى ئەھلى سۈننەت ۋە لىجامائەتتىن ئىبارەت نىجات تاپقۇچى پىرقىنىڭ ئەقىدىسى ئۈستىدە مۇستەھكەم قىلىشىنى ۋە تائىفەتۇل مەنسۇرە (اللە نىڭ ياردىمىگە ئېرىشكۈچى گۇرۇھ) قاتارىدىن قىلىشىنى سورايمىز. اللە بىزنىڭ

مەدەتكارىمىزدۇر، ئۇ نېمىدىگەن ياخشى مەدەتكار، نېمىدىگەن ياخشى
ياردەمچى!

يەككە الله قىلا ئىبادەت قىلىش

يەككە الله قىلا ئىبادەت قىلىش ھەققىدە شۇنداق ئېيتىمىزكى،
الله ھەقىقەتەن ئۆزىنىڭ رەبلىكىدە، ئىلاھلىقىدا (قۇلچىلىق
قىلىنىشىدا)، ئىسىم ۋە سۈپەتلىرىدە يەككە-يېگانىدۇر ۋە ھېچ
شېرىكى يوقتۇر.

بۇ كائىنات ئۈچۈن الله تىن باشقا ياراتقۇچى، پەرۋەردىگار، رىزىق
بەرگۈچى، ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى ۋە ئىشلارنى تەدبىر قىلغۇچى
يوقتۇر. الله ئۆز ئىش-ھەرىكەتلىرىدە يەككە-يېگانە بولغىنىدەك،
بىز ھەم ئۆز ئىش-ھەرىكەتلىرىمىزدە يەككە الله قىلا ئىبادەت
قىلىمىز. شۇنداقلا ئىبادەتلىرىمىز، مەقسەتلىرىمىز ۋە
خاھىشلىرىمىزدىمۇ يەككە الله قىلا ئىبادەت قىلىمىز. خۇددى الله،
پەرىشتىلەر ۋە ئىلىم ئەھلىلىرى: «بىر الله تىن باشقا ھېچ مەئبۇد
بەرھەق يوقتۇر، ئۇ ھەمىشە غالىبتۇر ۋە ھېكمەت بىلەن ئىش
قىلغۇچىدۇر» دەپ گۇۋاھلىق بەرگىنىدەك، بىزمۇ ھەم بۇ بۈيۈك
كەلىمە تۇرغۇزغان «ئىبادەتنى يېگانە الله قىلا قىلىش» ھەمدە ئۇنىڭ
شەرتلىرى، مەجبۇرىيەتلىرى ۋە ھەقىلىرىنى تۇرغۇزۇپ، شۇنداقلا بۇ
بۈيۈك كەلىمە ئىنكار قىلغان شېرىكنىڭ تۈرلىرى ۋە ئۇنىڭ
ئەگەشكۈچىلىرىنى ئىنكار قىلىپ، الله تىن باشقا ھېچبىر
مەئبۇدنىڭ يوقلۇقىغا گۇۋاھلىق بېرىمىز.

بىز شۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرمىزكى، الله نىڭ مەخلۇقاتلارنى
يارىتىشتىكى مەقسىتى، ئۇلارنىڭ پەقەت الله نىڭ ئۆزىگىلا قۇلچىلىق
قىلىشى ئۈچۈندۇر. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَا خَلَقْتُ
الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ «جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭىلا

ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم».^①

بىز يەنە سەجدە، رۇكۇ، نەزىر، تاۋاپ، ھەج، قۇربانلىق، دۇئا، قانۇن چىقىرىش ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىبادەت تۈرلىرىنىڭ ھەممىسىنى يەككە ئاللا تائالاغىلا قىلىشقا چاقىرىمىز. ئاللا تائالا بۇ

ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ

الْعَالَمِينَ ﴿ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴾﴾ (ئى

مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى: <مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم،

ماماتىم، (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت-ئىبادەتلىرىم)

ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللا ئۈچۈندۇر [162]. ئاللا نىڭ شېرىكى

يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز ئاللا قىلا خالىس ئىبادەت

قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن [163]>».^②

ئاللا نىڭ بۇيرۇقلىرى: كەۋنىي بۇيرۇق ۋە شەرىئىي بۇيرۇق^③ دەپ

ئىككى تۈرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاللا تائالا ئۆزىنىڭ ھېكمىتىنىڭ

تەقەززاسى ۋە ئىرادىسى بويىچە ھۆكۈم ۋە تەدبىر قىلىپ، كەۋنىي

ھۆكۈمنى ئۆزىگىلا خاس قىلغىنىدەك، شەرىئىي ھۆكۈمدە ۋە ئىبادەتتە

ئاللا قا ھېچكىمنى شېرىك قىلمايمىز. ئاللا تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق

دەيدۇ: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ «يارىتىش، ئەمىر

قىلىش راستىنلا ئاللا نىڭ ئىلكىدۇر، ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى

① سۈرە زارىيات 56 - ئايەت.

② سۈرە ئەنئام 162 - ، 163 - ئايەتلەر.

③ كەۋنىي بۇيرۇق دېگىنىمىز، بەندىنىڭ ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلىشى مۇمكىن بولمايدىغان ياغمۇر يېغىش، كېچە-كۈندۈزلەرنىڭ ئالمىشىشى، قۇياش، ئاي، يۇلتۇزلارنىڭ ھەرىكەتلىرى قاتارلىق بۇيرۇقلارنى كۆرسىتىدۇ؛ شەرىئىي بۇيرۇق دېگىنىمىز، بەندىنىڭ ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلىشى مۇمكىن بولىدىغان ناماز، روزا، زاكات، ھەج، ھىجرەت، تەييارلىق، جىھاد ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش بۇيرۇقلارنى كۆرسىتىدۇ.

اللہ نىڭ دەرىجىسى كاتتىدۇر».^①

اللہ تائالا ھالال قىلغان نەرسە ھالالدىر، ھارام قىلغان نەرسە ھارامدۇر. اللہ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ «ئىبادەت ۋە دىن بارىسىدىكى بارچە ھۆكۈملەر پەقەت اللہ قىلا مەنسۇپ، ئۇ سىلەرنى پەقەت ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇغان».^②

اللہ تائالادىن باشقا ھېچبىر قانۇن چىقارغۇچى ھەق ئەمەستۇر. بىز اللہ تائالادىن باشقا ھەر قانداق قانۇن چىقارغۇچىلاردىن بىزارمىز، ئۇلاردىن مۇناسىۋەتنى ئۈزىمىز ۋە ئۇلارنى ئىنكار قىلىمىز. اللہ تەن باشقىنى رەب قىلمايمىز، ئىگىمۇ قىلمايمىز؛ شۇنىڭدەك، ئىسلامدىن باشقىنى دىن قىلمايمىز. كىمكى اللہ تائالادىن باشقا قانۇن چىقارغۇچىلارنى ۋە ھۆكۈم قىلغۇچىلارنى ئېتىراپ قىلسا، ئۇنىڭغا ئەگەشسە ھەمدە اللہ تائالانىڭ شەرىئىتىگە قارشى قانۇن چىقىرىشقا ئىتتىپاققا كەلسە، اللہ تائالادىن باشقىنى ئىلاھ قىلىۋالغان ۋە ئىسلامدىن باشقىنى دىن قىلىۋالغان بولىدۇ. اللہ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ «شۈبھىسىزكى، شەيتانلار ئۆز دوستلىرىنى (يەنى مۇشرىكلارنى) سىلەر بىلەن دەتلاش قىلىشقا ۋەسۋەسە قىلىدۇ، ئەگەر ئۇلارغا ئىتائەت قىلساڭلار، سىلەر چوقۇم مۇشرىك بولۇپ قالسىلەر».^③ اللہ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿اتَّخَذُوا

^① سۈرە ئائىراتى 54 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

^② سۈرە يۇسۇف 40 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

^③ سۈرە ئىنئام 121 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

أَحْبَارُهُمْ وَرُهْبَانُهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴿١﴾ «ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ھېربلىرىنى، راھىبلىرىنى (يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنىي باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) ۋە مەريەم ئوغلى مەسھنى مەئبۇد قىلىۋالدى». ①

الله نىڭ ئىسمىم - سۈپەتلىرىدە الله نى بىر دەپ بىلىمىز، الله نىڭ ئىسمىمدىشى، تەڭدىشى ۋە ئوخشىشى يوقتۇر. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَهَلْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾﴾ «(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى: <ئۇ الله بىردۇر، ھەممە الله قا موھتاجدۇر، الله بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس، ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بولالمايدۇ>». ②

الله، ئۆزىنىڭ كىتابىدا سۈپەتلىگەن ھەمدە پەيغەمبەر ﷺ نىڭ سۈننەتلىرىدە سۈپەتلەنگەن ئۇلۇغلۇق ۋە كامىللىق سۈپەتلىرىدە يالغۇزدۇر. الله نىڭ ھەرقانداق بىر سۈپەتلىرى بىلەن الله نىڭ مەخلۇقاتلىرىدىن ھېچبىرىنى سۈپەتلىمەيمىز، الله تىن باشقا ھېچكىمگە الله نىڭ ئىسمىنى ئاجرىتىپ بەرمەيمىز. الله قا مىسال كەلتۈرمەيمىز، الله نى ئۆزىنىڭ مەخلۇقاتلىرىدىن ھېچبىرىگە ئوخشاتمايمىز. رەببىمىزنىڭ ئىسمىم ۋە سۈپەتلىرىنى بۇرمىلىمايمىز بەلكى الله ئۆزىنى سۈپەتلىگەن ۋە پەيغەمبەر ﷺ ئۆز سۈننەتلىرىدە الله نى سۈپەتلىگەن سۈپەتلىرىنى ئۆزگەرتەستىن، بىكار قىلىۋەتمەستىن ۋە قانداق ھالەتتە ئىكەنلىكىنى سۈرۈشتە قىلماستىن، كۆچمە مەنىسى بويىچە ئەمەس بەلكى ھەقىقىي مەنىسى بويىچە ئىمان كەلتۈرىمىز. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ:

① سۈرە تەۋبە 31 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە ئىخلاص.

﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾
 «ئاسمانلاردا، زېمىندا ئەڭ ئالىي سۈپەت ئالدىغا خاستۇر، ئاللى غالىبتۇر،
 ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر».^①

ئاللى ئۆزىنى سۈپەتلىگەن سۈپەتلەردىن بىرەرەنى يوققا
 چىقارمايمىز، سۆزلىرىنى ئۆز ئورنىدىن يۆتكەيمىز ھەمدە بۇ
 مەسىلىدە ئاللى نى پاكلاشنى باھەنە قىلىپ تۇرۇپ، ئۆزىمىزنىڭ كۆز-
 قاراشلىرى بىلەن تەئۋىل قىلمايمىز ياكى گۇمانىمىز بويىچە
 تەسەۋۋۇر قىلمايمىز. ئاللى ۋە پەيغەمبەر ﷺ گە بويسۇنغان ھەمدە
 شۈبھىلىك بولغان نەرسىلەرنىڭ ئىلىمىنى شۇ نەرسىنىڭ
 ئالىملىرىغا قايتۇرغان كىشىلا ئاللى نىڭ دىنىدا سالامەت قالىدۇ.

بىر كىشىنىڭ ئىسلامدىكى قەدىمى بويسۇنۇش ۋە تەسلىم
 بولۇش بىلەن مۇستەھكەم بولىدۇ. كىمكى چەكلەنگەن نەرسىنىڭ
 ئىلىمىنى تەلەپ قىلسا، چۈشەنچىسى (ئاللى نىڭ ھۆكۈمىگە) تەسلىم
 بولۇش بىلەن قانائەت قىلمىسا، ئۇ كىشىنىڭ بۇ مەقسىتى ئۇنى
 توغرا ئىماندىن ۋە خالىس تەۋھىدىتىن پەردىلەپ قويىدۇ.

ئاللى تائالانىڭ قۇرئان كەرىمنى روشەن ئەرەب تىلى بىلەن نازىل
 قىلغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىمىز. بىز «ئاللى تائالانىڭ سۈپەتلىرىنىڭ
 مەنىلىرىنى بىلىشنى پەقەت (ئاللى قىلا) تاپشۇرىمىز» دېمەيمىز ئەمما
 قانداق رەۋىشتە ئىكەنلىكىنىڭ ئىلىمىنى پەقەت (ئاللى قا)

تاپشۇرىمىز، شۇنداقلا بىز: ﴿أَمَّا بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِندِ رَبِّنَا﴾ «ئۇنىڭغا
 ئىشەندۈك ھەممىسى پەرۋەردىگارىمىز تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان»^②
 دېمىمىز.

① سۈرە رۇم 27 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە ئال ئىمران 7 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

بىز جەھىمىيەلەرنىڭ^① (الله نىڭ سۈپەتلىرى تىلغان ئېلىنغان ئايەت-ھەدىسلەرنىڭ لەۋزىلىرىنى ھەقىقىي مەنىسىدىن) بىكار قىلىۋېتىشىدىن ۋە مۇشەببەھلەرنىڭ^② ئوخشىتىشىدىن الله ئۈچۈن ئادا-جۇدامىز. ھەر ئىككىلىسىگە مايىل بولۇپ كەتمەيمىز بەلكى رەببىمىز بولۇشلۇق قىلىش بىلەن بولۇشىمىز قىلىشنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئىرادە قىلغاندەك، ئوتتۇراھال يول تۇتىمىز. الله تائالا

بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ «ھېچ شەيئى الله قا ئوخشاش ئەمەستۇر. الله ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر». ③ كىمكى بىكار قىلىۋېتىشتىن ۋە ئوخشىتىشتىن ساقلانمىسا، توغرا يولدىن ئېزىپ كەتكەن ۋە (الله نى) پاكلاش مەقسىتىگە يېتەلمىگەن بولىدۇ.

بىز مۇشۇ بابتا ۋە باشقا بابلاردىمۇ سەلەف سالىھلىرىمىزدىن ئىبارەت ئەھلى سۈننەت ۋە لىجامائەتنىڭ يولىنى تۇتىمىز. پەيغەمبەر ﷺ نىڭ مۇتىۋاتىر ھەدىسلىرى ۋە الله تائالانىڭ كىتابى الله تائالانىڭ ئاسماننىڭ ئۈستىدە ئىكەنلىكى ۋە ئۆز ئەرشىنىڭ ئۈستىدە قارار ئالغانلىقى ھەققىدە خەۋەر بەرگەن. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَمِنتُمْ

مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ﴾ «(ئى كۇففارلار!) ئاسماندىكى زاتىنىڭ يەر تەۋرىگەن چاغدا سىلەرنى يەرگە يۇتقۇزۇۋېتىشىدىن قورقماسىلەر؟». ④

بىر دېدەكنىڭ ھەدىسىدە مۇنداق كەلگەن: پەيغەمبەر ﷺ بىر دېدەكتىن: «الله قەيەردە؟» دەپ سورىۋېدى، ئۇ: «الله ئاسماندا» دەپ

① ئىزاھات: جەھىمىيەلەر الله نىڭ سۈپەتلىرىنى ئىنكار قىلىدۇ.

② ئىزاھات: مۇشەببەھلەر الله نىڭ سۈپەتلىرىنى مەخلۇقلارنىڭ سۈپىتىگە ئوخشىتىدۇ.

③ سۈرە شۇرا 11 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

④ سۈرە مۇلك 16 - ئايەت.

جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ﷺ: «مەن كىم؟» دەپ سورىۋېدى، ئۇ: «سەن
 اللہ نىڭ ئەلچىسى» دەپ جاۋاب بەردى. پەيغەمبەر ﷺ (ئۇ دېدەكنىڭ
 ئىگىسىگە): «ئۇنى ئازاد قىلىۋەت، ھەقىقەتەن ئۇ مۇئمىن ئىكەن»
 دېگەن. ①

يۇقىرىقىلار شەكسىز ھەقىقەتتۇر. خۇددى: «اللہ قا ئاسمان سايە
 تاشلاپ تۇرىدۇ ياكى اللہ نى ئاسمان كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ» دېگۈچىلەرنىڭ
 باتىل گۇمانلىرىدىن سەلەف سالىھلىرىمىز ساقلاغاندەك بىزمۇ ھەم
 ساقلىنىمىز، بۇ گۇمانلار شەكسىز باتىلدۇر. بىدئەت ئەھلىنىڭ
 جەڭگە-جېدەللىرى ۋە ئەھلى سۈننەتكە باتىللارنى چاپلاشلىرى،
 بىزنى بۇلارنى سۆزلەشكە ۋە باتىلغا چىقىرىشقا ھەمدە اللہ نى
 ئۇنىڭدىن پاكلاشقا مەجبۇرلىدى. اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَسِعَ
 كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ﴾ «اللہ نىڭ كۇرسى ئاسمانلارنى ۋە
 زېمىنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ». ② اللہ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ:
 ﴿يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ﴾ «اللہ ھەقىقەتەن ئاسمانلارنى ۋە
 زېمىننى (قۇدرىتى ۋە گۈزەل ھېكمىتى بىلەن) چۈشۈپ كېتىشتىن
 توختىتىپ تۇرىدۇ». ③ اللہ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ
 أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ «(ئاسماننىڭ) زېمىنغا چۈشۈپ
 كەتمەسلىكى ئۈچۈن، اللہ ئاسماننى توختىتىپ تۇرىدۇ، پەقەت
 اللہ نىڭ ئىزنى بىلەن (ئاسماننىڭ قىيامەت بولغان چاغدا) چۈشۈپ
 كېتىشى بۇنىڭدىن مۇستەسنا». ④ اللہ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ:

① مۇسلىم رىۋايىتى.

② سۈرە بەقەرە 255 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

③ سۈرە فاتىر 41 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

④ سۈرە ھەج 65 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ﴾ «اللھ نىڭ ئاسمان-زېمىننى ئۆز ئەمرى بىلەن (مۇئەللىق) تۇرغۇزۇشى اللھ نىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر».^①

بىز اللھ تائالانىڭ ئۆزىنىڭ ئەرشى ئۈستىدە قارار ئالغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىمىز. اللھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ «شەپقەتلىك اللھ ئەرشىنىڭ ئۈستىدە ئۆزىگە لايىق رەۋىشتە قارار ئالدى».^②

بىز «الاستواء» (قارار ئېلىش) نى «الاستيلاء» (ئىگە بولۇش) دەپ تەۋىل قىلمايمىز (ئىزاھلىمايمىز) بەلكى ئۇنى اللھ چۈشۈرگەن قۇرئاندىكى ئەرەب تىلىنىڭ لۇغەت مەنىسى بويىچە چۈشىنىمىز. بىز اللھ نىڭ قارار ئېلىشىنى مەخلۇقلاردىن بىرىنىڭ قارار ئېلىشىغا ئوخشاشمايمىز بەلكى ئىمام مالىك ئېيتقانداكى: «<الاستواء> (قارار ئېلىش) مەلۇمدۇر، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتىش ۋاجىبتۇر، قانداق رەۋىشتە ئىكەنلىكى مەھجۇلدۇر، ئۇ ھەققىدە سوئال سوراش بىدئەتتۇر»^③ دەيمىز. اللھ تائالا ئۆز كىتابىدا خەۋەر بەرگەن ۋە سەھىھ سۈننەتلەردە بايان قىلىنغان اللھ نىڭ باشقا سۈپەتلىرىنى ۋە چۈشۈش-كېلىشىگە ئوخشاش ئىشلىرىنىمۇ يۇقىرىقى قائىدىگە ئاساسەن چۈشىنىمىز.

اللھ نىڭ ئۆز ئەرشى ئۈستىدە قارار ئالغانلىقى ۋە ئاسمانلارنىڭ

① سۈرە رۇم 25 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە تاھا 5 - ئايەت.

③ ئىبنى ئابدۇلجەبارنىڭ «الاستىزار» ناملىق كىتابى 8 - توم 151 - بەت، ئىبنى ھەجەرنىڭ «فتح الباري» ناملىق كىتابى 8 - توم 596 - بەت.

ئۈستىدە تۇرۇپمۇ بەندىلەرگە يېقىن ئىكەنلىكىگە ئىمان ئېيتىمىز. **اللَّهُ تَائِلًا** بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ﴾ «مېنىڭ بەندىلىرىم سەندىن مەن توغرۇلۇق سورىسا (ئۇلارغا ئېيتىقنىكى)، مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا يېقىنمەن».^①

بىرلىككە كېلىنگەن ھەدىستە مۇنداق كەلگەن: «ئى كىشىلەر! ئۆزۈڭلەرنى بېسىۋېلىڭلار. سىلەر چاقىرىۋاتقان زات گاس ۋە غايىب ئەمەس بەلكى ئاڭلىغۇچى، كۆرگۈچى ۋە يېقىن زاتتۇر. ھەقىقەتەن سىلەر چاقىرىۋاتقان زات سىلەرنىڭ بىرىڭلارغا ئۆزىنىڭ ئۇلىغىنىڭ بويىنىدىنمۇ يېقىنراق تۇر».

بەندىلەر مەيلى قەيەردە بولسۇن، ﷲ تائالا ئۇلار بىلەن بىرگىدۇر. ﷲ تائالا ئۇلار قىلىۋاتقان ھەر نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ. ﷲ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ «سىلەر قەيەردە بولساڭلار ﷲ سىلەر بىلەن بىرگە، ﷲ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر». ② بىز ﷲ تائالانىڭ: «ﷲ سىلەر بىلەن بىرگە...» دېگەن سۆزىنى زىندىقلارنىڭ: «ﷲ ئۆز بەندىسى بىلەن ئارىلاشقۇچى، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە چۈشكۈچى ۋە ئۇلار بىلەن بىرلىشىپ كەتكۈچى» دەپ چۈشەنگىنىدەك چۈشەنمەيمىز. بىز بۇنداق ئېتىقادنىڭ ھەممىسىدىن ﷲ ئۈچۈن ئادا-جۇدامىز.

الله پۈتۈن بەندىلىرى بىلەن ئومۇمىي جەھەتتە بىرگە بولۇش سۈپىتىدىن باشقا مۇئىنلەر بىلەن خاس بىرگە بولۇش سۈپىتى بار. ئۇ بولسىمۇ ياردەم بېرىش، تەۋپىق بېرىش ۋە توغرىغا يەتكۈزۈش

① سوره به قمره 186 - نایهت.

② سوره همدید 4- نایهت.

بولغان بىرگە بولۇشىدۇر. ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾^① «اللہ ھەقىقەتەن تەقۋادارلىق قىلغۇچىلار ۋە ياخشى ئىش قىلغۇچىلار بىلەن بىللەدۇر».

اللہ تائالا گەرچە ئۆزىنىڭ ئەرشى ئۈستىدە قارار ئالغان ۋە ئاسمانلارنىڭ ئۈستىدە بولسىمۇ، بەندىلىرى قەيەردە بولسا ئۇلار بىلەن بىرگىدۇر. اللہ تائالا ئۇلار ئەمەل قىلىۋاتقان ھەربىر ئىشلارنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر. ئۇ، دۇئا قىلغۇچىغا يېقىندۇر، مۇئىن بەندىلىرىنى يامانلىقلاردىن ساقلاش، ئۇلارغا ياردەم بېرىش ۋە ئۇلارغا كېپىل بولۇش بىلەن بىرگىدۇر. اللہ نىڭ بەندىلىرىگە يېقىن بولۇشى ۋە بىرگە ئىكەنلىكى اللہ تائالانىڭ ئاسمانلارنىڭ ئۈستىدە بولۇشى بىلەن زىت كەلمەيدۇ چۈنكى اللہ تائالانىڭ سۈپەتلىرىدە ھېچ تەڭدىشى يوقتۇر، اللہ ئۆز بەندىلىرىگە يېقىن بولۇش بىلەن بىرگە ئۈستىدەدۇر، ئەڭ ئۈستىدە بولۇشى بىلەن بىرگە بەندىلىرىگە يېقىندۇر.

اللہ نىڭ ئۆز بەندىلىرى ئۈستىدىكى ھەقىقى بولغان بۇ ئۇلۇغ تەۋھىدنىڭ مېۋىلىرى تۆۋەندىكىچە:

1. مۇۋەھھىد (يەككە اللہ قىلا ئىبادەت قىلغۇچى) بەندىلەرنىڭ رەببىنىڭ جەننىتىگە ئېرىشىشى ۋە دوزاختىن قۇتۇلۇشى.
2. اللہ نىڭ ئۇلۇغلۇق ۋە كامىللىق سۈپەتلىرىنى تونۇپ تۇرۇپ ئۇلۇغلاش، تەسبىھ ئېيتىش ھەمدە اللە نى ئوخشىتىش ۋە مىسال كەلتۈرۈشتىن پاك دەپ ئېتىقاد قىلىش.
3. اللہ قا ئىبادەتتە، ھۆكۈمدە ۋە قانۇن چىقىرىشتا شېرىك كەلتۈرگەن كىشىلەرنىڭ بىلىمسىزلىكى ۋە ئەقىلسىزلىكىنى تونۇش.
4. يارىتىش، ئىگە بولۇش، رىزىق بېرىش ۋە ئالەملەرنىڭ

① سۈرە نەھل 128 - ئايەت.

ئىشلىرىنى كونترول قىلىشتا ھېچبىر نېسىۋىسى يوق تۇرۇپ،
ئۆزلىرىنى ئاشۇ ئىشلارنىڭ بىرەرسىدە شېرىك قىلىۋالغان
كىشىلەرنى يوقىتىش ۋە يىمىرىپ تاشلاش.

5. قەلب ۋە كۆڭۈلنىڭ مەخلۇققا قۇل بولۇشتىن ئازاد بولۇشى.

6. بەندىنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەت ھاياتىدا مۇستەھكەم بولۇشى.

چۈنكى خىلمۇخىل شېرىكلەرگە ئىبادەت قىلغان ۋە شۇ باتىل
مەئبۇدلاردىن خىلمۇخىل شەكىلدە قورقۇپ ۋە ئۈمىد قىلىپ دۇئا
قىلغان كىشى بىلەن، ئۆز رەببىنى بىر دەپ بىلگەن، ئۇنىڭدىنلا
قورققان، ئۈمىد قىلغان ھەمدە مەقسىتىنى، ئىرادىسىنى ۋە
ئىبادىتىنى ئۆز رەببىگىلا قىلغان كىشى ئوخشاش ئەمەستۇر.

ئى ئىسلامنىڭ ۋە ئىسلام ئەھلىنىڭ ئىگىسى اللە! بىزلەرنى
ساڭا ئۇچراشقانغا قەدەر پەقەت ساڭىلا شېرىكىسىز ئىبادەت قىلىشتا
مۇستەھكەم قىلغىن، ئامىن!

پەرىشتىلەر

بىز ئالەمنىڭ پەرىشتىلىرىگە ئىمان كەلتۈرمىز ھەمدە ئۇلارنىڭ ئالەمىنىڭ ئالدى بىلەن سۆز قىلىشقا پېتىنالىدىغان ھۆرمەتلىك بەندىلىرى ئىكەنلىكىگە، ئالەمنىڭ ھەيۋىسىدىن قورقۇپ تۇرىدىغانلىقىغا ۋە ئالەمنىڭ كېچە-كۈندۈز بوشاشماي تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرمىز. ئۇلار ئالەمنىڭ قوشۇنى بولغانلىقى ۋە ئىمان ئېيتقان كىشىلەرگە كەچۈرۈم تەلەپ قىلىپ تۇرىدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنى دوست تۇتىمىز، ياخشى كۆرىمىز ۋە ئۇلارنى يامان كۆرگۈچىلەرنى يامان كۆرىمىز.

ئۇلارنىڭ قاتارىدىن روھۇل ئەمىن بولغان جىبرىئىل، مىكائىل، سۇرەيىن بولۇشقا مۇئەككەل قىلىنغان ئىسرافىل، ئەدرىسنى كۆتۈرۈشكە مۇئەككەل قىلىنغانلار، ئۆلۈم پەرىشتىسى، مۇنكىر ۋە نەكىر، دوزاخنىڭ ئىشىك باقارلىرى، جەننەتنىڭ ئىشىك باقارلىرى، تاغقا مۇئەككەل قىلىنغان پەرىشتە، كىرامەن كاتىبىن (خاتىرىلىگۈچى ئىككى پەرىشتە) ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش پەرىشتىلەر ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ سانىنى پەقەت ئالەم تائالا ئۆزى بىلىدۇ. بۇخارى ۋە مۇسلىمىدىكى ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، مېئراج توغرىسىدا مۇنداق بايانلار كەلگەن: «پەيغەمبەر ﷺ ئاسماندىكى بەيتۇلمەئمۇرغا كۆتۈرۈلگەن... ئۇنىڭغا ھەر كۈنى 70 مىڭ پەرىشتە كىرىپ ناماز ئوقۇيتتى، بىر قېتىم كىرگەنلىرى قايتا كىرمەيتتى».

سەھىھ مۇسلىمدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ﷺ مۇنداق دېگەن: «پەرىشتىلەر نۇردىن، جىنلار ئوتىنىڭ يالقۇنىدىن، ئادەم بولسا سىلەرگە سۈپەتلەپ بېرىلگەن نەرسىدىن (لايدىن) يارىتىلغان».

گاھىدا پەرىشتىلەر ئالەمنىڭ بۇيرۇقى بىلەن، مەرىپەتنىڭ قىسسىسى ھەمدە پەيغەمبەر ﷺ دىن ئىسلام، ئىمان ۋە ئېھسان ھەققىدە سورىغان چاغدىكى جىبرىئىلنىڭ ھەدىسىدىكىدەك ئىنسان شەكلىگىمۇ كېلەلەيدۇ. ئەمما پەرىشتىلەرنىڭ ھەقىقىي سۈرىتى ھەققىدە، ئالەم تائالا قۇرئان كەرىمدە ئۆزىنىڭ پەرىشتىلىرىدىن ئىككى قاناتلىق، ئۈچ قاناتلىق ۋە تۆت قاناتلىق ئەلچىلەرنى قىلىدىغانلىقى ھەمدە يارىتىشتا خالىغىنىنى زىيادە قىلىدىغانلىقى، شۇنداقلا ئۆزىنىڭ ھەر نەرسىگە قادىر ئىكەنلىكىدىن خەۋەر بەرگەن. پەيغەمبەر ﷺ جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى 600 قاناتلىق، ئۇپۇقلارنى توسقان ھالەتتە ئەسلى سۈرىتىدە كۆرگەن.

پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ مېۋىلىرى تۆۋەندىكىچە:

1. ئالەمنى ئۇلۇغلاش. چۈنكى يارىتىلغۇچىنىڭ ئۇلۇغلىقى بولسا، ياراتقۇچىنىڭ ئۇلۇغلىقىنىڭ دەلىلىدۇر.

2. بەندىنىڭ ئۆزى بىلەن بىرگە بولغان ئالەمنىڭ پەرىشتىلىرىدىن ھايا قىلىشى.

3. غېرىب مۇئىننىڭ (پەرىشتىلەرگە كەلتۈرگەن) ئىمان بىلەن مۇستەھكەم بولۇشى، ئالەم تەرىپىدىن ئۇنى ساقلىغۇچىلارنىڭ بارلىقىنى ئەسلىپ تۇرۇشى ۋە قوللىغۇچىلىرىنىڭ ئازلىقى بىلەن غېرىبىسىنى ساقلىشى. ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ﷺ مۇنداق دېگەن: «ئالەم بىرەر بەندىنى ياخشى كۆرسە جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغا: <ئالەم پالانى كىشىنى ياخشى كۆرىدۇ، ئۇنى ياخشى كۆرگەن> دەپ ئىزاھ قىلىدۇ، جىبرىئىل ئۇنى ياخشى كۆرىدۇ، ئاندىن جىبرىئىل ئاسمان ئەھلىگە: <ئالەم پالانى كىشىنى ياخشى كۆرىدۇ، ئۇنى ياخشى كۆرۈڭلار> دەپ ئىزاھ قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى ئاسمان ئەھلىمۇ ياخشى كۆرىدۇ.

ئاندىن ئۇ ئادەم زېمىن ئەھلىنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشىدۇ».^①

اللە ياخشى كۆرگەن كىشىلەرنى، اللە نىڭ پەرىشتىلىرىنى ۋە اللە نىڭ مۇئمىن بەندىلىرىنى ياخشى كۆرۈش ھەمدە دوست تۇتۇش، شۇنداقلا اللە نى، اللە نىڭ پەرىشتىلىرىنى ۋە مۇئمىن بەندىلىرىنى يامان كۆرگەن كىشىلەرنى يامان كۆرۈش، دۈشمەن تۇتۇش ھەمدە ئۇلاردىن ئادا-جۇدا بولۇش مۇئمىن كىشىگە ۋاجىبتۇر. ھەقىقەتەن بۇ، ئىماننىڭ ئەڭ مۇستەھكەم ھالقىلىرىدىندۇر.

^① بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى.

كىتابلار

الله ئۆزىنىڭ ئەلچىلىرىگە چۈشۈرگەن كىتابلارغا ئومۇمەن ئىمان كەلتۈرمىز ھەمدە الله ئۆزىنىڭ ئەلچىلىرىگە چۈشۈرگەن تەۋرات، ئىنجىل ۋە زەبۇرغا ئوخشاش ئىسمىنى (تەپسىلىي) ئاتىغان كىتابلارغا تەپسىلىي ئىمان كەلتۈرمىز. ئۇ كىتابلارنىڭ ئاخىرقىسى ئۇلۇغ قۇرئان كەرىمدۇر، ئۇ، ئالەملەر رەببىنىڭ (مەجازىي مەنە^① ئەمەس بەلكى) ھەقىقىي مەنىدىكى ھەق كالامدۇر. الله نىڭ باشقا كىتابلارغا نازارەتچى بولغۇچى بۇ كىتابنى روھۇل ئەمىن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام، مۇھەممەد ﷺ نىڭ رەسۇل (يەنى كىتاب بېرىلگەن پەيغەمبەرلەر قاتارىدىن) بولۇشى ئۈچۈن ئېلىپ چۈشكەن. قۇرئان الله تەرەپتىن چۈشۈرۈلگەندۇر، ئۇ مەخلۇق ئەمەس ھەمدە ئۇنىڭغا مەخلۇقلارنىڭ سۆزلىرىدىن بىرەر نەرسە باراۋەرمۇ بولالمايدۇ. كىمكى ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ﴾ «بۇ پەقەت ئىنسان سۆزىدۇر»^② دېسە، ھەقىقەتەن كاپىر بولىدۇ. ئەگەر ئۇ شۇ سۆزىدىن قايتىمىسا ۋە تەۋبە قىلمىسا، ئۇ، الله تائالانىڭ: ﴿سَأُصْلِيهِ سَقَرَ﴾ «ئۇنى مەن سەقەرگە (يەنى دوزاخقا) سالىمەن»^③ دېگەن سۆزىگە ھەقلىق بولۇپ قالىدۇ.

بىز الله تائالانىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا (بىۋاستە) سۆز قىلغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرمىز. شۇنداقلا الله تائالانىڭ قۇرئاننى كىشىلەر تەرىپىدىن ئۆزگەرتىلىشىدىن ساقلايدىغانلىقىغا ئىمان

① مەجازىي مەنە — كۆچمە مەنە.

② سۈرە مۇدەسسىر 25 - ئايەت.

③ سۈرە مۇدەسسىر 26 - ئايەت.

كەلتۈرمىز. ﷲ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ «قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز».^①

ﷲ تائالا بەندىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇشنى قۇرئان (ۋە سۈننەتنىڭ يېتىپ بارغان بولۇشىغا) باغلىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرمىز. ﷲ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾ «بۇ قۇرئان ماڭا، سىلەرنى ۋە (قىيامەتكىچە) قۇرئان يەتكەن كىشىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ۋەھىي قىلىندى».^②

بىز ﷲ تائالانىڭ كىتابىنى تۇتۇپ ماڭغان كىشىنىڭ نىجات تاپىدىغانلىقى ھەمدە ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈگەن، ئۇنى تەرك ئەتكەن كىشىنىڭ ئېزىپ كېتىدىغانلىقى ۋە ھالاك بولىدىغانلىقىغا، شۇنداقلا ﷲ تائالانىڭ كىتابىنىڭ مۇستەھكەم تۇتقا ۋە مەھكەم ئارغامچا ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرمىز.

ﷲ نىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ مېۋىلىرى تۆۋەندىكىچە:

1. ﷲ نىڭ كىتابىنى چىڭ تۇتۇش، ئۇنىڭغا مۇستەھكەم ئېسىلىش، ئۇنىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئۇلۇغلاش، ئەمەل قىلىش ۋە بەزىسىنى بەزىسىگە سوقۇشتۇرماسلىق.
2. ئۇنىڭ مۇتەشەببھ (مەنىسى مۇئەييەن ئەمەس) ئايەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش ۋە ئىلىمدە توشقانلارنىڭ يولىغا ئاساسەن، ئۇنى مۇھكەم (مەنىسى ئوچۇق ئايەت)لەرگە قايتۇرۇش.

① سۈرە ھىجر 9 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە ئەنئام 19 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئەلچىلەر ۋە پەيغەمبەرلەر

اللہ تائالا ئۆز كىتابىدا ۋە پەيغەمبەر ﷺ ئۆز ھەدىسلىرىدە خەۋەر بەرگەن پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەرنىڭ ھەممىسىگە ئىمان كەلتۈرمىز. مەيلى بىزگە قىسسە قىلىپ بېرىلگىنى ياكى قىسسە قىلىپ بېرىلمىگىنى بولسۇن، ئۇلاردىن ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز، يەنى بەزىسىگە ئىمان كەلتۈرۈپ، بەزىسىگە ئىمان كەلتۈرمەي قالمايمىز. اللہ تائالا ئۆز كالامىدا ئېيتقاندەك، ئۇلارنى بىر ئاساسقا جۇغلىغان. ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ «بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈممەتكە >اللہ قا ئىبادەت قىلىڭلار، تاغۇتتىن^① يىراق بولۇڭلار< دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق». ^② اللہ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ «(ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: >مەندىن باشقا ھېچ مەئبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭلا ئىبادەت قىلىڭلار< دەپ ۋەھىي

① تاغۇت — لۇغەت مەنىسى بويىچە «چېكىدىن ئاشقۇچى»، «ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى»، «كۇفرىدا ھەددىدىن ئاشقۇچى» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدىغان بولۇپ، ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «اللہ تىن باشقا ئىبادەت قىلىنغان ۋە ئىبادەت قىلىنىشىنى يامان كۆرمىگەن ھەرقانداق مەخلۇق — تاغۇتتۇر» («مجموع الفتاوى» 28- توم 200- بەت); شەيخ مەۋدۇدى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «اللہ تىن ئۆزىنى ئۈستۈن قويۇۋالغان، بەندىلىك دائىرىسىدىن ھالقىپ كەتكەن ۋە ئىلاھلىقنى دەۋا قىلغان ھەرقانداق شەخس، ياكى گۇرۇھ ۋە ياكى ئىدارە — تاغۇتتۇر». (مەۋدۇدىنىڭ «المصطلحات الأربعة الأساسية في القرآن الكريم — قۇرئان كەرىمدىكى تۆت ئاساسىي تېرمىن» ناملىق كىتابى 79- بەت) — تەرجىماندىن.

② سۈرە نەھل 36- ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

قىلدۇق».^①

اللّٰهُ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾ «ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەردىن كېيىن اللّٰھ نىڭ ئالدىدا كىشىلەر (يەنى پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن بولسا ئەلۋەتتە ئىمان ئېيتاتتىم ۋە ئىتائەت قىلاتتىم دېگۈچىلەر) گە باھانە بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن، (ئىتائەت قىلغۇچىلارغا جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنى دوزاختىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق».^②

اللّٰهُ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا﴾ «پەيغەمبەر ئەۋەتمەي تۇرۇپ (ھېچ ئادەمنى) جازالىغىنىمىز يوق».^③

اللّٰهُ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كُلَّمَا أَلْقِيٰ فِيهَا فَوْجٌ سَاءَتْهُمْ حَزَنَتُهَا أَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ﴾ ﴿قَالُوا بَلَىٰ﴾ «دوزاخقا ھەرقاچان بىر توپ ئادەم تاشلانغان چاغدا، دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىلەر ئۇلاردىن: <سىلەرگە ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەر كەلمىگەنمىدى؟> دەپ سورايدۇ، ئۇلار: <ئۇنداق ئەمەس> دەيدۇ».^④

ئۇلار پەقەت باشلاپ قويۇش ۋە يېتەكلەش ھىدايتىگە ئىگە بولالايدۇ ئەمما ئۇلار بەندىلەرنىڭ قەلبلىرىنى ھىدايەت قىلىشقا قادىر بولالمايدۇ. ئۇلارنىڭ قەلبلىرى اللّٰھ نىڭ بارماقلىرى ئارىسىدا، اللّٰھ ئۇنى خالىغانچە ئۆرۈپ تۇرىدۇ. شۇنىڭغا ئاساسەن ھىدايەت ئىككى

① سۈرە ئەنبىيا 25 - ئايەت.

② سۈرە نىسا 165 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

③ سۈرە ئىسرا 15 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

④ سۈرە مۇلك 8 - ۋە 9 - ئايەتلەرنىڭ بىر قىسمى.

تۈرلۈك بولىدۇ:

1. باشلاپ قويۇش ۋە يېتەكلەش ھىدايتى. بۇ تۈردىكى ھىدايەتكە ئەلچىلەر، پەيغەمبەرلەر ۋە دەۋەتچىلەرمۇ قادىر بولالايدۇ. **اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ «شەك - شۈبھىسىزكى، سەن توغرا يولغا باشلايسەن».**^①
2. تەۋپىق ۋە توغرىغا مۇۋەپپەقىيەت قىلىش ھىدايتى. بۇ تۈردىكى ھىدايەتكە پەقەت اللھ لا قادىر. اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ «شۈبھىسىزكى سەن خالىغان ئادىمىڭنى ھىدايەت قىلالمايسەن لېكىن اللھ خالىغان كىشىنى ھىدايەت قىلىدۇ».^② اللھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ﴾ «ئۇ مۇھەممەد!» ئۇلارنى ھىدايەت قىلىش سېنىڭ مەسئۇلىيىتىڭ ئەمەس».^③
- ھىدايەت بولسا اللھ تائالانىڭ پەزىلى ۋە ئادىللىقىنىڭ قاتارىدىندۇر. اللھ تائالا ئۇنى ھەقىقە يۈزلەنگەن ۋە ھەقىقىي تەلەپ قىلغانلارغا بېرىدۇ. اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾ «بىز ئۈچۈن كۆرەش قىلغانلارنى ئەلۋەتتە يوللىرىمىزغا يېتەكلەيمىز».^④ پەيغەمبەر ﷺ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ياخشىلىق ئىزدەسە، ئۇنىڭغا بېرىلىدۇ».^⑤

① سۈرە شۇرا 52 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە قەسەس 56 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

③ سۈرە بەقەرە 272 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

④ سۈرە ئەنكەبۇت 69 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

⑤ دارىقۇتنى رىۋايىتى، ئەلبانى «سەھىھ» دېگەن.

ئەمما ھىدايەتتىن بولغان بىرىنچى تۈر بولسا ئالەم ئادىللىقى ۋە رەھىمىتىدىن بولۇپ، ئالەم تائالا بۇنى بارچە خەلقكە تەقدىم قىلغاندۇر.

بىز پەيغەمبەرلەرنىڭ مۆجىزىلىرىگە ئىمان كەلتۈرمىز، ئۇلارنىڭ ھەقىقىگە ھۆرمەت قىلىمىز، ئۇلارغا ئەدەبلىك بولىمىز ھەمدە ھېچبىر ئەۋلىيا ۋە ئىماملارنى پەيغەمبەرلەردىن ئۈستۈن بىلمەيمىز. ئۇلار ئىنساندۇر، مەخلۇقتۇر. ئۇلاردا ھېچبىر رەبلىك ۋە ئىلاھلىق خۇسۇسىيەتلىرى يوقتۇر بەلكى ئۇلاردا كېسەل بولۇش، ۋاپات بولۇش، يېيىش-ئىچىشكە ھاجىتى بولۇش ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىنسانىي خۇسۇسىيەتلەر باردۇر. ئالەم تائالا ئۆز پەيغەمبىرىنى مۇنداق دېيىشكە بۇيرۇغان: ﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ «ئالەم خالىمىغان ئىكەن ئۆزۈمگە پايدا يەتكۈزۈش، زىياننى ئۆزۈمدىن دەپنى قىلىش قولۇمدىن كەلمەيدۇ (قىيامەتنىڭ قاچان بولۇشىنى قانداقمۇ بىلەي؟!) ئەگەر مەن غەيبىنى بىلىدىغان بولسام (دۇنيا مەنپەئەتلىرىدىن) نۇرغۇن مەنپەئەت ھاسىل قىلغان بولاتتىم، زىيان-زەخمەتكىمۇ ئۇچرىمىغان بولاتتىم لېكىن مەن غەيبىنى بىلمەيمەن. (شۇڭا ماڭا تەقدىر قىلىنغان ياخشىلىق، يامانلىق يېتىپ تۇرىدۇ.) مەن پەقەت ئىمان ئېيتىدىغان قەۋم ئۈچۈن ئاگاھلاندۇرغۇچى ۋە خۇشخەۋەر بەرگۈچى قىلىپ ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر مەن».^①

پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ﷺ نىڭ پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەرنىڭ تۈگەنچىسى ئىكەنلىكىگە ھەمدە ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر

① سۈرە ئەئراف 188 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

كەلمەيدىغانلىقىغا، شۇنداقلا ئۇنىڭ شەرىئىتى تاكى قىيامەتكىچىلىك باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ شەرىئىتىگە نازارەتچىلىك قىلىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىمىز.

ھەرقانداق بىر بەندە مۇھەممەد ﷺ نىڭ شەرىئىتىگە ئەگەشمىگۈچە ۋە ھۆكۈمىگە تولۇق تەسلىم بولمىغۇچە مۇئمىن بولالمايدۇ. بۇ ھەقتە ئالەم تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَلَا وَرَيْكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ («ئى مۇھەممەد! پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغۇچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغۇچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ».)^①

بىز ئالەم تائالانىڭ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى خەلىل (دوست) تۇتقاندەك، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ﷺ نىمۇ خەلىل (دوست) تۇتقانلىقىغا، ئۇنى ئالەملەرگە رەھمەت قىلىپ ئەۋەتكەنلىكىگە، ئۇنى ۋە ئۇنىڭ ئۈمىتىنى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدىن ئۆلگە ئېلىشقا بۇيرۇغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىمىز. ئالەم تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ

الْمُشْرِكِينَ﴾ («ئاندىن ساڭا: <باتىل دىنلاردىن ھەق دىنغا بۇرالغۇچى (يەنى ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغۇچى) ئىبراھىمنىڭ دىنىغا ئەگەشكىن، ئىبراھىم مۇشرىكلاردىن ئەمەس ئىدى> دەپ ۋەھىي

① سۈرە نىسا 65 - ئايەت.

قىلدۇق». ① ۋە تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ﴾ «ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغان مۇئمىنلەر سىلەرگە ھەقىقەتەن ئوبدان نەمۇنىدۇر، ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار قەۋمىگە: <ھەقىقەتەن بىز سىلەردىن ۋە سىلەر ئاللاھنى قويۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقان نەرسىلىرىڭلاردىن ئادا-جۇدامىز ۋە بىز سىلەرنى ئىنكار قىلدۇق. بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئاداۋەت ۋە ئۆچمەنلىك تاكى سىلەر يالغۇز بىر ئاللاھقا ئىمان ئېيتقىنىڭلارغا قەدەر ئەبەدىي ساقلىنىپ قالىدۇ> دېدى». ②

بىز تاكى ئاللاھقا ئۇچراشقانغا قەدەر شۇلاردىن ئۈلگە ئالىمىز؛ مۇشرىكلاردىن، ئۇلارنىڭ ياردەمچىلىرىدىن ۋە ئۇلارنىڭ دوستلىرىدىن ئادا-جۇدامىز، ئۇلارنى ئۆچ كۆرمىز ھەمدە ئۇلارنىڭ ئاللاھنى قويۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقان مەئبۇدلىرىدىن ئادا-جۇدامىز. ئاللاھنىڭ دىنىغا قارشى بولغان ئۇلارنىڭ ھەرقانداق باتىل قانۇنلىرىنى، دىنلىرىنى ۋە يوللىرىنى ئىنكار قىلىمىز. ئۇلاردىن ھەقىقە قارشى چىققانلارغا، ئاللاھ بىلەن دۈشمەنلەشكەنلەرگە ۋە ئۆزىنىڭ باتىل يوللىرىنى ئاشكارا قىلغۇچىلارغا دۈشمەنلىكىمىزنى ئاشكارا ئېلان قىلىمىز. بۇ ئاداۋىتىمىز بىزنى ئۇلارغا دەۋەت قىلىشىمىزدىن، ھەقنى ئاڭلاشنى ئىرادە قىلغان كىشىگە ھەقنى بايان قىلىشىمىزدىن ۋە ئۇلارنىڭ ھىدايەت تېپىشىنى ئارزۇ قىلىشىمىزدىن چەكلەپ قويايلىدۇ.

ئەلچىلەرگە ئىمان ئېيتىشنىڭ مېۋىلىرى تۆۋەندىكىچە:

① سۈرە نەھل 123 - ئايەت.

② سۈرە مۇمتەھىنە 4 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

1. اللہ تائالانىڭ ئۆز مەخلۇقاتلىرىغا ئاتا قىلغان بۈيۈك نېئىمەتلىرىنىڭ بەزىسىنى تونۇش ۋە ئۇنىڭغا شۈكرى ئېيتىش. اللہ تائالا ئۆز بەندىلىرىنى توغرا يولغا باشلاش ھەمدە ئۇلارنى جەننەتكە كىرگۈزۈپ، دوزاختىن قۇتۇلدۇرىدىغان دىننى ئۇلارغا تونۇتۇش ئۈچۈن ئەلچىلەرنى ئەۋەتكەنلىكى اللہ نىڭ كاتتا نېئىمىتى ۋە رەھىمىتىنىڭ قاتارىدىندۇر.

2. اللہ تائالانىڭ ئەلچىلىرىنى ياخشى كۆرۈش ۋە دۇرۇت-سالام يوللاش. ئۇلار ئۆز قەۋمىدىن يەتكەن ئەزىيەتلەرنى كۆتۈرگەنلىكى ۋە دەۋەت مۇشەققەتلىرىگە سەۋر قىلغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارغا دۇئا قىلىش.

3. دەۋەت ۋە سەۋر ئىشلىرىدا ئۇلارنى ئۈلگە قىلىش، ئۇلارنىڭ تۇتۇپ ماڭغان يولى، ئىش-ئىزلىرى ۋە اللہ قا بولغان دەۋەتلىرىدە ئۇلارنى ئۆلچەم قىلىش.

بىز پەيغەمبەر ﷺ نى ياخشى كۆرگەنلىكىمىز ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىنى، ساھابىلىرىنى ۋە تاكى قىيامەت كۈنىگىچە ئۇنىڭ دىنىغا ياردەم بەرگۈچىلەرنى ھەم ياخشى كۆرىمىز، دوست تۇتىمىز ۋە ئۇلارنىڭ بىرەرسىدىن مۇناسىۋەتنى ئۈزمەيمىز بەلكى ئۇلارنى ئۆچ كۆرگەن ۋە ئۇلارغا تىل تەگكۈزگەنلەرنى ئۆچ كۆرىمىز. ئۇلارنى ياخشىلىق بىلەن تىلغا ئالىمىز، ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش بولسا، بىزنى اللہ قا يېقىنلاشتۇرىدىغان دىن، ئىمان ۋە ئېھساندىندۇر.

بىز قەلبلىرىمىزنىڭ ساھابىلەرگە ئۆچمەنلىك قىلىشىدىن سالامەت بولۇشى ۋە تىللىرىمىزنىڭ ئۇلارنى ئەيىبلىشىدىن سالامەت بولۇشى ئارقىلىق بىدئەت ئەھلىدىن پەرقلىق بولىمىز. ئۇلارغا اللہ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى بىلەن دۇئا قىلىپ تۇرۇشتىن زېرىكىپ قالمايمىز: ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي

قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١﴾ «پەرۋەردىگارمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن، دىللىرىمىزدا مۇئىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغىن، پەرۋەردىگارمىز! سەن ناھايىتى كۆيۈمچان ۋە مېھرىبانسەن».^①

پەيغەمبەر ﷺ نىڭ ساھابىلىرىنى ئۆچ كۆرىدىغان رافىزىيلارنىڭ^② يولىدىن ۋە پەيغەمبەر ﷺ نىڭ ئەھلى بەيتىگە دۈشمەنلىك قىلىدىغان ناۋاسىبلارنىڭ يولىدىن ئاللاھ ئۈچۈن ئادا-جۇدامىز. ئەلى، فاتىمە، ھەسەن ۋە قالغان ئەھلى بەيتلەرنىڭ ھەقلىرىگە ھۆرمەت قىلىمىز، ئۇلارنى ياخشى كۆرىمىز ۋە ئۇلار ھەققىدە ھەددىمىزدىن ئاشمايمىز. خۇددى شائىر ئېيتقاندەك:

ئەھلى بەيت ھەقلىرىنى تۇت مەھكەم،
ئىسلام شىرى ئەلى ئۇنىڭ مىسالى.
قىلما ئىنسان سۈپىتىنى ئارتۇق - كەم،
ئادىللارغا ياغسۇن رەبىنىڭ سالامى.

ئىككى گۈرۈھ ئوتقا كىردى «ئەلى» دەپ،
بىرى رازى بولماي خىلاپتىگە.

يەنە بىرى بىلدى ئۇنى ئىلاھ - رەب،
ئىسيان قىلىپ دىن - ئىسلامنىڭ ئەسلىگە.^③

شۇنىڭ بىلەن بىرگە، پەيغەمبەر ﷺ ئېيتقاندەك: «ئەمەللىرى جەننەتكە كىرىشتىن كېچىكتۈرۈپ قويغان كىشىنىڭ نەسەبى ئۇ

① سۈرە ھەشر 10 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② رافىزىيلار: شىئە مەزھىبىنىڭ بىر قىسمى.

③ «نونية القحطاني» ناملىق كىتابتىن.

كىشىنىڭ جەننەتكە كىرىشىنى تېزلىتەلمەيدۇ»^① دەيمىز. كاپىر بولغان، ئۆز ئالدىغا قانۇن چىقارغان ياكى مۇرتەد بولغان ۋە توغرا يولدىن ئېزىپ كەتكەنلەرنىڭ نەسەبى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۇلاردىن ئادا-جۇدامىز.

پەيغەمبەر ﷺ نىڭ ساھابىلىرى ئارىسىدا ئۆزئارا سادىر بولغان جەڭ ھەققىدە تىلىمىزنى يىغىمىز. ئۇلاردىن بۇ جەھەتتە تىرىشىپ توغرىغا يەتكۈچىگە ئىككى ئەجىر، خاتالىشىپ قالغانلارغا بىر ئەجىر بار.

ئەسھابىلار ۋە ئەھلى بەيت تا ئەبەد،
لايىق بولدى ياخشى سۆزلەرگە پەقەت.

ئەسھابىلارنىڭ تەقۋاسىغا قىل ھەۋەس،
نىزالىرىن نېرى قويغىن بولدى بەس.

ئۇچراشسىمۇ قىلىچلىرى ئۆزئارا،
ئايرىمايمىز ھېچبىرىدىن چەك-چېگرا.

ئۆلسۇن ياكى ئۆلتۈرۈلسۇن جەڭلەردە،
رەھمەت بولسۇن رەببىمىزدىن مەھشەردە.

تاللاپ ئالغىن تارىخلاردىن ئۇزۇقنى،
تەرك ئەتكىن ئەقىدىسى بۇزۇقنى.^②

ئۇلار خاتالىقتىن خالىي ئەمەس لېكىن ئۇلارنىڭ زامانى
پەيغەمبەر ﷺ خەۋەر بەرگەندەك زامانلارنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇر.

^① مۇسلىم رىۋايىتى.

^② «نونية القحطاني» ناملىق كىتابتىن.

ئۇلارنىڭ بىرىنىڭ بەرگەن بىر مۇد (ئوچۇم) سەدىقىسى، ئۇلاردىن كېيىنكىلەرنىڭ ئوھۇد تېغىچىلىك ئالتۇن سەدىقە قىلغىنىدىن ياخشىدۇر.

مەيلى بىزگە يېقىن بولسۇن ياكى يىراق بولسۇن، تونۇش بولسۇن ياكى ناتونۇش بولسۇن، قىيامەتكىچىلىك دىنغا ياردەم بەرگۈچىلەرنى (ئۇلارنىڭ دىنى ۋە ئىستىقامەت^① مىقدارىدا) ياخشى كۆرىمىز، ئۇلارنى تونۇماسلىقىمىز ئۇلارنى (ياخشى كۆرۈشىمىزگە) تەسىر يەتكۈزەلمەيدۇ. ئۇلاردىن مۇناسىۋەتنى ئۈزمەيمىز، ئۇلارغا دۈشمەنلىك قىلمايمىز ۋە كاپىرلارغا مۇئامىلە قىلغاندەك مۇئامىلە قىلمايمىز بەلكى ئۇلارنى دوست تۇتىمىز، ئۇلارغا دۇئا قىلىمىز، ئۇلارغا ياردەم بېرىمىز ۋە ئۇلارنىڭ قاتارىدىن بولۇشقا تىرىشىمىز.

① ئىستىقامەت — ئوڭ ۋە سولغا قېيىپ كەتمەستىن ھەقتە مۇستەھكەم تۇرۇپ، داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلەش.

ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش

بىز قەبرە پىتىنىسىگە ئىمان كەلتۈرمىز، شۇنداقلا قەبرىنىڭ مۇئمىنلەر ئۈچۈن نېئەت ۋە جازاغا لايىق بولغانلار ئۈچۈن ئازاب بولىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرمىز چۈنكى بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ﷺ دىن كۆپلىگەن مۇتبۇئاتىر ھەدىسلەر يىتىپ كەلگەن. بىز بىدئەت ئەھلىنىڭ (بۇرمىلاپ) ئىزاھلاشلىرىغا قاراپمۇ قويمىمىز. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾ «ئۇلار ئەتىگىنى - ئاخشىمى ئوتقا توغرىلىنىپ تۇرىدۇ، قىيامەت قايم بولغان كۈندە: <ئى فرىئەۋن جامائەسى! ئازابىنىڭ ئەڭ قاتتىقىغا (دوزاخ ئوتىغا) كىرىڭلار!> (دېيىلىدۇ)».^①

زەيىد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ﷺ مۇنداق دېگەن: «...ئەگەر سىلەرنىڭ دەپنە قىلىشنى تەرك ئېتىشىڭلار بولمىسا ئىدى، قەبرە ئازابىدىن مەن ئاڭلاۋاتقان نەرسىنى سىلەرگىمۇ ئاڭلىتىپ قويۇش ئۈچۈن، ئەلۋەتتە اللە قا دۇئا قىلغان بولاتتىم». ئاندىن بىزگە قاراپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «اللە تائالادىن سىلەرگە قەبرە ئازابىدىن پاناھلىق بېرىشنى تىلەڭلار».^② بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ئۇزۇن ھەدىستە، ئۆز قەبرىسىدە تۇرۇپ ئىككى پەرىشتىگە جاۋاب بەرگەن مۇئمىن ھەققىدە پەيغەمبەر ﷺ مۇنداق دېگەن: «...ئاسماندىن بىر نىدا قىلغۇچى: <بەندەم راست ئېيتتى، ئۇنىڭغا جەننەتتىن جاي

① سۈرە غافىر 46 - ئايەت.

② مۇسلىم رىۋايىتى.

راسلاڭلار، جەننەت كىيىملىرىدىن كىيىدۇرۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا جەننەت تەرەپتىن بىر ئىشىك ئېچىڭلار! > دەپ نىدا قىلىدۇ». ئاندىن پەيغەمبەر ﷺ: «ئۇنىڭغا جەننەت خۇشپۇراقلىرى كېلىدۇ ۋە قەبرىسى كۆزى يەتكەن مىقداردا كەڭرى قىلىنىدۇ» دېدى.^①

قەبرە پىتىنىسى دېگىنىمىز، مۇنكىر-نەكىرنىڭ قەبرىدىكى بەندىدىن رەببى، دىنى ۋە پەيغەمبىرى ھەققىدە سورىشىدۇ. ئۇنىڭدا اللە مۇئمىنلەرنى مۇستەھكەم سۆز بىلەن مەھكەم تۇرغۇزىدۇ. ئىسلام ۋە ئىسلام ئەھلىنىڭ ئىگىسى اللە! بىزنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مۇستەھكەم سۆز (يەنى كەلىمە تەۋھىد ۋە قەبرە پىتىنىسىدىكى سوئال-سوراققا توغرا جاۋاب بېرىش) بىلەن مەھكەم تۇرغۇزغىن. ئەمما كاپىر بولسا «ھا،ھا! بىلمەيمەن» دەيدۇ. مۇناپىق ۋە دىندا كۆپچىلىككە تەقلىدى ئەگەشكەنلەر بولسا «بىلمەيمەن، كىشىلەرنىڭ بۇ سۆزى دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، مەنمۇ شۇ سۆزنى دېگەنتىم» دەيدۇ.

بەرزەخ^② ھاياتىنىڭ ئەھۋاللىرى بولسا، پەقەت مېيىتلا بىلەلەيدىغان، مېيىتنىڭ غەيرى بىلەلمەيدىغان ۋە دۇنيا ھاياتىدا ھېسسىي ئەزالار بىلەن بىلگىلى بولمايدىغان يوشۇرۇن ئىشلارنىڭ قاتارىدىندۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرۈش بولسا، غەيبكە ئىشەنگۈچىنى غەيبىنى ئىنكار قىلغۇچىدىن ئايرىپ تۇرىدىغان ئىشلارنىڭ قاتارىدىندۇر.

اللە تائالا ئۆز كىتابىدا ۋە پەيغەمبەر ﷺ ئۆز سۈننىتىدە خەۋەر بەرگەن دەجالىنىڭ چىقىشىدىن ئىبارەت قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرى ھەققىدە، بىدئەتچىلەرنىڭ تەئۋىللىرىگە (يەنى زاھىرىي مەنىدىن چەتنىگەن ھالدا ئىزاھلاشلىرىغا) قاراپ ئولتۇرماستىن ئىشىنىمىز.

① ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى، ئەلبانى «سەھىھ» دېگەن.

② بەرزەخ — ئۆلگەن چاغدىن تارتىپ، قايتا تىرىلگەنگە قەدەر بولغان ئارىلىقتىكى تۈسما.

گەرچە بىز، دەجىمال چىقىدىغان زامانغىچىلىك ھەر زاماندا مەۋجۇت بولۇۋاتقان پىتىنىلەر بولسا ئۇنىڭ پىتىنىسىنىڭ تۈرىدىن ئىكەنلىكىگە ئېتىقاد قىلساقمۇ، ئۇنى ئۆلتۈرىدىغان مەرىپەت ئوغلى ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈشۈشىگە، كۈننىڭ مەغرىبىتىن چىقىشىغا، غەلىتە مەخلۇقنىڭ چىقىشىغا، شۇنداقلا ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلى خەۋەر بەرگەن ئىشلارنىڭ ھەممىسىگە ئىمان كەلتۈرمىز.

بىز ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشكە، قىيامەت كۈنى ئەمەللەرگە قارىتا جازا-مۇكاپات بېرىلىشىگە، پىلىسراتتىن ئۆتۈشكە، ھېساب ئېلىنىشقا، (نام-ئەمەللەر) دەپتىرىنىڭ ئوقۇلۇشى ۋە مىزاننىڭ تۇرغۇزۇلۇشىغا ئىمان كەلتۈرمىز. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ:

﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾ «ئاندىن سىلەر ھەقىقەتەن قىيامەت كۈنى (قەبرەڭلاردىن) تۇرغۇزۇلىسىلەر».^①

كىشىلەر ئالەملەر رەببىنىڭ ئالدىدا يالڭاش، يالاڭچىلىق ۋە خەتنە قىلىنمىغان ھالەتتە تىك تۇرىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْنا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ «مەخلۇقاتلارنى دەسلەپتە قانداق ياراتقان بولساق شۇ ھالەتتە ئەسلىگە قايتۇرىمىز. (بۇ،) بىز ئۈستىمىزگە ئالغان ۋەدىدۇر ۋە (ئۇنى) چوقۇم ئىشقا ئاشۇرىمىز».^② ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَنَضَعُ

الْمُوزِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ﴾ «قىيامەت كۈنى بىز (ئەمەللەر تارتىلىدىغان) ئادالەت تارازىسىنى ئورنىتىمىز، ھېچ ئادەمگە قىلچە ئۇۋال قىلىنمايدۇ (يەنى ياخشى ئادەمنىڭ ياخشىلىقى

① سۈرە مۇئەننۇن 16 - ئايەت.

② سۈرە ئەنبىيا 104 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

كېمەيتىۋېتىلمەيدۇ، يامان ئادەمنىڭ يامانلىقى ئاشۇرۇۋېتىلمەيدۇ)، ئەگەر ئۇنىڭ قىچا چاغلىق ئەمەلى بولسىمۇ، ئۇنى ھازىر قىلىمىز، (بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىدىن) ھېساب ئېلىشقا بىز يېتەرلىكىمىز».^①

قىيامەت مەيدانىدىكى پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ﷺ نىڭ ھەۋزى كەۋسەر كۆلىگە، شۇنداقلا ئۇنىڭ سۈيى سۈتتىن ئاق، ھەسەلدىن تاتلىق، قاچىلىرى ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنىڭ سانىدەك كۆپ، ئۇزۇنلۇقى ۋە كەڭلىكى بىر ئايلىق مۇساپە ئىكەنلىكىگە ھەمدە ئۇنىڭدىن بىر يۇتۇم ئىچكەن كىشىنىڭ مەڭگۈ ئۇسسمايدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىمىز. ئى ئىسلامنىڭ ۋە ئىسلام ئەھلىنىڭ ئىگىسى اللە! بىزنى ئۇنىڭدىن مەھرۇم قويمىغىن.

شۈبھىسىزكى، قۇياش بەندىلەرنىڭ باشلىرىغا يېقىن بولغان، كىشىلەرنىڭ تەرلىرى ئەمەللىرىنىڭ مىقدارى بويىچە بەزىلىرىنىڭ ئوشۇقغىچە، بەزىلىرىنىڭ تىزغىچە، بەزىلىرىنىڭ گېلىغىچە، ھەتتا بەزىلىرىگە يۈگەن سالىدىغان كۈندە، مۇھەممەد ﷺ نىڭ ئۈمىتىدىن بىر تۈركۈم كىشىلەر ئۇنىڭغا كېلىشتىن قوغلىنىدۇ ۋە چەكلىنىدۇ. زالىم ئەمىر-پادىشاھلار ھەمدە ئۇلارنىڭ يالغانلىرىنى تەستىقلىغان ۋە ئۇلارنىڭ زۇلۇملىرىغا ياردەم بەرگەنلەر ھەۋزى كەۋسەردىن قوغلىنىدىغان كىشىلەرنىڭ قاتارىدىندۇر. شۇنىڭدەك، اللە نىڭ دىنىدا بىدئەت پەيدا قىلغان كىشىلەرمۇ ھەۋزى كەۋسەردىن قوغلىنىدۇ. ئۇ كۈندە پەيغەمبەر ﷺ: «مەندىن كېيىن دىندا ئۆزگەرتىش پەيدا قىلغانلار يىراق تۇرسۇن» دەيدۇ.^②

بىز جەھەننەم ئۈستىگە تىكلەنگەن پىلىسرائقا ئىمان كەلتۈرىمىز. ئۇ، جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى كۆۋرۈكتۇر. ئىنسانلار ئۇنىڭدىن ئەمەللىرى مىقدارى بويىچە ئۆتىدۇ. ئۇلارنىڭ

① سۈرە ئەنئىبا 47 - ئايەت.

② بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى.

بەزىسى كۆزنى يۇمۇپ-ئاقچۇچە، بەزىلىرى چاقماق تېزلىكىدە، بەزىلىرى شامال تېزلىكىدە، بەزىلىرى دۇلدۇل ئاتقا مىنگۈچىلىك تېزلىكتە، بەزىلىرى تۆگىگە مىنگۈچىلىك تېزلىكتە، بەزىلىرى يۈگۈرۈپ، بەزىلىرى مېڭىپ ۋە بەزىلىرى ئۆمىلەپ ئۆتىدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى قاماقلارغا ئېلىنىپ جەھەننەمگە تاشلىنىدۇ چۈنكى كۆۋرۈكتە قاماقلار بار بولۇپ، كىشىلەر ئەمەللىرىگە ئاساسەن ئېلىنىپ قالىدۇ. پىلسىراتتىن سالامەت ئۆتكەن كىشى جەننەتكە كىرىدۇ ۋە نىجات تاپىدۇ. ئى ئىسلامنىڭ ۋە ئىسلام ئەھلىنىڭ ئىگىسى اللە! بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن.

ئۇلار ئۇنىڭدىن ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن جەننەت ۋە دوزاخ ئوتتۇرىسىدىكى ئەگمە كۆۋرۈكتە توختايدۇ. بەزىسىدىن بەزىسىگە قىساس ئېلىنىپ پاكلانغاندىن كېيىن، ئۇلارغا جەننەتكە كىرىشكە رۇخسەت بېرىلىدۇ.

مۇھەممەد ﷺ جەننەتنىڭ ئىشىكىنى ئېچىشنى تەلەپ قىلىدىغان كىشىلەرنىڭ ئەڭ ئەۋۋىلىدۇر، شۇنداقلا مۇھەممەد ﷺ نىڭ ئۈمىتى بولسا ئۈمىمەتلەر ئىچىدە جەننەتكە كىرىدىغان كىشىلەرنىڭ ئەڭ ئەۋۋىلىدۇر.

بىز، جەننەتكە، دوزاخقا ۋە ئۇ ئىككىسىنىڭ يارىتىلىپ بولۇنغانلىقىغا، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ تۈگەپ كەتمەيدىغانلىقىغا، ھەر ئىككىلىسى ئۈچۈن اللە تائالا ئۇنىڭ ئەھلىلىرىنى ياراتقانلىقىغا، ئۇلاردىن اللە جەننەتكە كىرگۈزۈشنى خالىغانلار اللە نىڭ پەزلى بىلەن جەننەتكە، دوزاخقا كىرگۈزۈشنى خالىغانلار اللە نىڭ ئادىللىقى بىلەن دوزاخقا كىرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىمىز.

جەننەت — اللە تائالا مۇئمىنلەر ئۈچۈن تەييارلىغان نېمەت ھويلىسىدۇر. ئۇلار قۇدرەتلىك اللە نىڭ ھۇزۇرىدا، كۆڭۈلدىكىدەك جايدا بولىدۇ. ئۇ يەردە كۆز كۆرمىگەن، قۇلاق ئاڭلىمىغان ۋە

ئىنسانلارنىڭ قەلبىگە كېچىپ باقمىغان تۈرلۈك نېئمەتلەر بار. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ «ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە مۇكاپات يۈزىسىدىن الله نىڭ ھوزۇرىدا ساقلىغان ۋە ئۇلارنى خۇشال قىلىدىغان كاتتا نېئمەتنى ھېچكىم بىلمەيدۇ».^①

دوزاخ ئەسلىدە الله تائالانىڭ كاپىرلارغا تەييارلىغان ئازاب يۇرتىدۇر. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾ «كاپىرلار ئۈچۈن تەييارلانغان دوزاختىن (يەنى دوزاخقا كىرىشكە سەۋەب بولىدىغان يامان ئىشلاردىن) ساقلىنىڭلار».^②

دوزاخقا مۇسۇلمانلارنىڭ ئاسىيلىرىمۇ كىرىدۇ لېكىن دوزاخ ئەسلىدە ئۇلار ئۈچۈن تەييارلانغان ئەمەس، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار ئۇنىڭغا كىرسە، ئۇنىڭدا مەڭگۈ قالمايدۇ بەلكى ئۇلار ئۇنىڭدا گۇناھلىرىنىڭ مىقدارى بويىچە ئازابلىنىدۇ، ئاندىن ئۇلارنىڭ قايتىدىغان جايى مۇئىمىنلەرنىڭ يۇرتى جەننەت بولىدۇ.

الله تائالا ئۆز پەيغەمبىرى مۇھەممەد ﷺ گە ئىزنى بەرگەن شاپائەت ھوقۇقىغا ئىمان كەلتۈرمىز. قىيامەت كۈنى پەيغەمبەر ﷺ گە بېرىلگەن شاپائەت ھوقۇقى ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ:

1. قىيامەت مەيدانىدىكى كىشىلەرگە^③ شاپائەت قىلىشى.

شاپائەت قىلىش ئادەم، نۇھ، ئىبراھىم ۋە مۇسا ئەلەيھىسسالاملاردىن ئىبارەت پەيغەمبەرلەرگە مۇراجىئەت قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن،

^① سۈرە سەجدە 17 - ئايەت.

^② سۈرە ئال ئىمران 131 - ئايەت.

^③ ئىزاھات: بۇ يەردە ئېيتىلغان شاپائەت قىلىنىدىغان كىشىلەر پەقەت تەۋھىد ئەھلىنى كۆرسىتىدۇ، ئۇ كۈندە كاپىرلار شاپائەت قىلىنمايدۇ.

(شاپائەت ھوقۇقى) ئاخىرىدا پەيغەمبىرىمىز ﷺ گە بېرىلىدۇ.

2. (رەسۇلۇللاھ ﷺ) نىڭ جەننەت ئەھلىگە جەننەتكە كىرىشى ئۈچۈن شاپائەت قىلىشى. بۇ ئىككى تۈرلۈك شاپائەت پەقەت پەيغەمبەر ﷺ گە خاستۇر.

3. مۇئىن بەندىلەرنىڭ ئىچىدىن دوزاخ ئەھلى بولغانلارغا دوزاختىن چىقىش ياكى ئۇنىڭغا كىرمەسلىكى ھەققىدە شاپائەت قىلىشى. بۇ تۈردىكى شاپائەت ھوقۇقى پەيغەمبەر ﷺ ھەمدە ئۇنىڭدىن باشقا پەيغەمبەرلەر، سىددىقلار، شەھىدلەر ۋە اللە تائالا شاپائەت قىلىشقا رۇخسەت بەرگەنلەرگىمۇ بېرىلىدۇ. ئۇلار دوزاخقا ھەقلىق بولغانلارنى ئۇنىڭغا كىرمەسلىككە ۋە ئۇنىڭغا كىرىپ بولغانلارنى ئۇنىڭدىن چىقىشقا شاپائەت قىلىدۇ. اللە تائالا ئۆز پەزىلى-رەھىمىتى بىلەن بىر بۆلەك قەۋمنى شاپائەتسىز ھالدا دوزاختىن چىقىرىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ جەننەتتە يەنە بوش ئورۇن قالىدۇ، شۇنىڭ بىلەن، اللە تائالا جەننەتتىكى ئۇ بوش ئورۇن ئۈچۈن بىر بۆلەك قەۋمنى يارىتىپ، جەننەتكە كىرگۈزىدۇ.

شاپائەتكە ئىمان كەلتۈرۈش بولسا، چوڭ گۇناھ ئەھلىنى دوزاختا مەڭگۈ قېلىش بىلەن ھۆكۈم قىلىدىغان (بىر قىسىم) خاۋارىجلاردىن بىزنى ئايرىپ تۇرىدۇ.

بىز مۇئمىنلەرنىڭ قىيامەت كۈنى جەننەتتە ئۆز رەببىنى كۆرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرمىز. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ:

﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ۖ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ۖ﴾ «بۇ كۈندە (سائادەتمەنلەرنىڭ)

يۈزلىرى نۇرلۇق بولىدۇ، (ئۇلار) پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدۇ».^①

مۇئمىنلەر ئۆز رەببىنى بەدر كېچىسىدىكى تولۇن ئايىنى كۆرگەندەك قىستالماي كۆرۈشى ھەققىدە پەيغەمبەر ﷺ نىڭ بەرگەن

① سۈرە قىيامەت 22، 23 - ئايەتلەر.

خەۋەرلىرى مۇتبۇئاتىرى^① دەرىجىدە كەلگەن. بىز بۇ يەردە رەببىمىزنى مەخلۇقلاردىن بىرەرسىگە ئوخشاتماقچى ئەمەسمىز بەلكى قىستالمىستىن كۆرۈشنى روشەن، ئوچۇق كۆرۈشكە ئوخشاتماقچى ئەمما ھەرگىزمۇ كۆرۈلگۈچىنى كۆرۈلگۈچىگە (يەنى اللە نى ئايغا) ئوخشاتماقچى ئەمەسمىز.

كىمكى بۇ ھەقتىكى دەلىل-ئىسپاتتىن ۋە بۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرۈشتىن مەھرۇم قالسا، اللە نى كۆرۈش نېئىمىتى زىيادە قىلىنىپ بېرىلىدىغان كۈندە ئۇ كىشى بۇ نېئىمەتتىن مەھرۇم قېلىشقا تېگىشلىك بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىرگە: ﴿لَا تُدْرِكُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ﴾ «كۆزلەر اللە نى قورشىيالمايدۇ، اللە كۆزلەرنى قورشاپ تۇرىدۇ»^②.

اللە قا قاراش ۋە پەيغەمبەر ﷺ بايان قىلغان مۇئىنلەرنىڭ ئۆز رەببىنى كۆرۈشىدىن ئىبارەت خەۋەرلىرىنى تەستىقلايمىز. اللە نىڭ جامالىغا قاراش ۋە اللە نىڭ جامالىنى كۆرۈش باشقا بىر ئىش، قورشاش باشقا بىر ئىشتۇر. شۇڭا اللە تائالا بېكىتكەن چەك-چېگرادا توختىغىن. ۋەھىي تېكىستلىرىگە ئۆز ئىچىگە ئالمايدىغان مەنىنى تاڭمىغىن. ۋەھىي تېكىستلىرىدىن بىرەرنى رەت قىلما ۋە بىكارغا چىقارما! ئۇنداق قىلساڭ، ھالاكەتنىڭ قەدىمى سېنى تېپىلدۈرۈۋېتىدۇ.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ مېۋىلىرى تۆۋەندىكىچە:

1. اللە مۇئىنلەرگە تەييارلىغان نەرسىلەرگە ئېرىشىش ۋە كاپىرلارنى قورقۇتقان نەرسىلەردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن تىرىشىپ ئەمەل

① مۇتبۇئاتىر — قۇرئان ئايەتلىرىگە ئوخشاش يىتىپ كېلىش يولى شەكسىز بولغان خەۋەرلەرنى كۆرسىتىدۇ.

② سۈرە ئەنئام 103 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

قىلىش.

2. مۇئىننىڭ دۇنيالىق مال-دۇنيالىرىدىن قولدىن كەتكىنىگە ياكى ئىمانى، دەۋىتى ۋە جىھادى ئۈچۈن يەتكەن ئەزىيەتلىرىگە ئاخىرەتتە نېمەت ۋە ساۋاب بولىدىغانلىقى ئۈچۈن قايغۇرماسلىق.

ئاخىرەتكە ئىمان ئېيتىشنىڭ مېۋىلىرى ناھايىتى كۆپ، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتىش، خۇددى نۇرغۇن كىشىلەر ئويلىغاندەك بىلىپ قويسىلا بولىدىغان ئىلمىي ئىش ئەمەس بەلكى ئۇ، ئىنساننى ئەمەلگە ئۈندەيدىغان تەستىق، ئىمان ۋە ئىقراردۇر.

تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش

بىز تەقدىرنىڭ ياخشى - يامىنىغا ئىمان كەلتۈرمىز. الله تائالا مەخلۇقاتلارنى يارىتىپ، ئۇلار ئۈچۈن تەقدىرلەرنى ئورۇنلاشتۇردى، ئەجەللەرنى بەلگىلىدى. الله تائالا ئۇلارنى يارىتىشتىن ئىلگىرىمۇ ئۇلار ئەمەل قىلىدىغان نەرسىلەرنى بىلەتتى، بولىدىغان - بولمايدىغان ۋە ئەگەر بولسا قانداق شەكىلدە بولىدىغانلىقىنى ھەم بىلەتتى.

الله تائالا ئۇلارغا (ياخشىلىق ۋە يامانلىقتىن ئىبارەت) ئىككى يولنى كۆرسىتىپ قويدى. ئاندىن ئۇلارنى ئۆزىگە ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇپ، ئاسىيلىق قىلىشتىن توستى. ھەر قانداق نەرسە الله نىڭ تەقدىرى ۋە خالىشى بىلەن بولىدۇ، الله نىڭ خالىشى شەكسىز ئىجرا بولغۇچىدۇر.

بەندىلەر ئۈچۈن پەقەت الله خالىغان نەرسە بولىدۇ، خالىمىغان نەرسە بولمايدۇ. الله تائالا كىمنى خالىسا، شۇنى ھىدايەت قىلىدۇ؛ كىمنى خالىسا، شۇنى ئۆز پەزىلى بىلەن گۇناھ - مەئسىيەتتىن ساقلايدۇ ۋە نىجات تاپقۇزىدۇ؛ كىمنى خالىسا، شۇنى ئازدۇرىدۇ ھەمدە كىمنى خالىسا، شۇنى ئۆز ئادىللىقى بىلەن بەختسىز قىلىدۇ ۋە خار قىلىدۇ. الله تائالانىڭ قازاسىنى رەت قىلغۇچى، ھۆكۈمىگە قارشى چىققۇچى ۋە ئىشىغا غالىب كەلگۈچى يوقتۇر.

رەببىمىزدىن ۋاجىبات بار گەدەندە،
بولۇر زايە تىرىشمىسا گەر بەندە.

قىلمىشىدىن چەكسە ئازاب — ئادالەت،
نېمەتلەنسە ھەم الله تىن پەزىلەت.

الله ئۇلۇغ، پەزىلى كەڭرى بىر زاتتۇر،
نېمەتلەرگە باي، ھەمىشە ھاياتتۇر.

ياخشىلىق ۋە يامانلىق بەندىلەرنىڭ ئۈستىگە
ئورۇنلاشتۇرۇلغاندۇر. الله تائالا بەندىلەرنى قادىر بولالمايدىغان ئىشقا
تەكلىپ قىلمايدۇ. بەندە گۇناھ-مەئسىيەتتىن پەقەت الله نىڭ
ياردىمى بىلەنلا ساقلىنالايدۇ، شۇنداقلا الله تائالاغا ئىتائەت
قىلىش ۋە سابىت تۇرۇشقا پەقەت الله تائالانىڭ تەۋپىق بېرىشى
بىلەنلا قادىر بولالايدۇ. سەۋەبتىن ۋۇجۇدقا كەلگەن نەتىجىلەر ھەمدە
نەتىجىلەرنىڭ سەۋەبلىرى بولسا الله پۈتتۈرۈپ بولغان تەقدىرلەرنىڭ
قاتارىدىندۇر.

تەقدىرگە ئىمان ئېيتىش ئىككى دەرىجىگە بۆلۈنىدۇ. ھەربىر
دەرىجە ئىككى نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

1- دەرىجە: بەندىلەر قىلىۋاتقان ھەربىر ئەمەلنى الله تائالانىڭ
بىلىپ تۇرىدىغانلىقىغا، مەخلۇقاتلارنىڭ ئىچىدە بولۇۋاتقان
ئىشلارنىمۇ الله تائالانىڭ ئەزەلدىن بىلىدىغانلىقىغا ۋە شۇ
نەرسىلەرنى ئۆلچەملىك قىلىپ بېكىتىۋەتكەنلىكىگە ئىمان
كەلتۈرۈش. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ
مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا
فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ «ئاسمان-زېمىندىكى زەررە چاغلىق نەرسە ۋە
ئۇنىڭدىن كىچىك ياكى چوڭ نەرسە بولسۇن، ھېچقايسىسى الله نىڭ
بىلىشىدىن چەتكە قالمايدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى لەۋھۇلمەھپۇزدا
خاتىرىلەنگەندۇر». ① الله تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَحَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ

① سۈرە يۇنۇس 61- ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

فَقَدَرُهُ تَقْدِيرًا ﴿١﴾ «اللھ ھەممە نەرسىنى ياراتتى، ئاندىن (ئۆزىنىڭ خاھىشى بويىچە) ئۇنىڭغا مۇناسىپ ئۆلچەملەرنى بەلگىلىدى». ① اللھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا﴾ «اللھ نىڭ ئەمىرى ئەزەلدىن بېكىتىلىپ بولغان ئۆلچەمدۇر». ②

ئاندىن كېيىن، ئۇنى لەۋھۇلمەھپۇزغا يازدى ۋە ئۇنىڭغا مەخلۇقاتلارنىڭ مىقدار-ئۆلچەملىرىنى كىرگۈزدى. ئۇبادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: ئى ئوغلۇم! ساڭا يەتكەن نەرسىنىڭ ساڭا خاتا كېلىپ قالمايلىقىنى، ساڭا خاتا كېلىپ قالدىغان نەرسىنىڭ ساڭا يىتىشى مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلمىگىچە ئىماننىڭ تەمىنى تېتىيالىمايسەن. مەن پەيغەمبەر ﷺ نىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم: «اللھ ئالدى بىلەن قەلەمنى ياراتتى، ئاندىن ئۇنىڭغا: <يازغىن!> دېدى، قەلەم: <ئېمىنى يازمەن؟> دەپ سورىغانىدى، اللھ: <قىيامەت قايم بولغانغا قەدەر ھەربىر نەرسىنىڭ مىقدار-ئۆلچەملىرىنى يازغىن!> دېدى». ئى ئوغلۇم! مەن پەيغەمبەر ﷺ نىڭ يەنە مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم: «كىمكى مۇشۇنىڭدىن باشقا ئېتىقاد ئۈستىدە ئۆلسە، ئۇ مەندىن ئەمەس». ③ اللھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ «بىلىمەمسەنكى، اللھ ئاسمان، زېمىندىكى شەيئىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ، بۇ ھەقىقەتەن لەۋھۇلمەھپۇزدا (يېزىلغان)، بۇ (يەنى بىلىش) ھەقىقەتەن اللھ قا

① سۈرە فۇرقان 2- ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە ئەھزاب 38- ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

③ ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى، ئەلبانى «سەھىھ» دېگەن.

ئاسان».^①

بۇ خىل تەقدىر بەزى ئورۇنلاردا مۇجمەل ۋە بەزى ئورۇنلاردا تەپسىلىي بولىدۇ. شۈبھىسىزكى، لەۋھۇلمەھپۇزدا اللە تائالا خالىغان نەرسىلەر يېزىلغاندۇر. اللە تائالا تۆرەلىمنى يارىتىپ، ئۇنىڭغا جان كىرگۈزۈشتىن ئىلگىرى، ئۇنىڭ رىزقى، ئەجلى، ئەمىلى، بەختسىز ياكى بەختلىك بولىدىغانلىقىدىن ئىبارەت تۆت نەرسىنى يېزىشقا پەرىشتىلەرنى بۇيرۇدى. جىمى مەخلۇقاتلار بىرلىشىپ، اللە ئۇنىڭ بولۇشىنى پۈتۈۋەتكەن نەرسىنى ئۆزگەرتىشكە ھەرىكەت قىلىسىمۇ، ئۇلار ئۇنى ئۆزگەرتىشكە قادىر بولالمايدۇ؛ جىمى مەخلۇقاتلار بىرلىشىپ، اللە ئۇنىڭ بولماسلىقىنى خالىغان نەرسىنىڭ بولۇشى ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىسىمۇ، ئۇلار ئۇنى ئۆزگەرتىشكە قادىر بولالمايدۇ. قەلەم قىيامەت كۈنىگىچە بولىدىغان نەرسىلەرنى يېزىپ قۇرۇپ كەتتى. (تەقدىردە) بەندىگە كېلىشى مۇمكىن بولمىغان نەرسە، ئۇنىڭغا خاتا كېلىپ قالمايدۇ؛ (تەقدىردە) بەندىگە كېلىشى پۈتۈلگەن نەرسە، ئۇنىڭغا خاتا كېلىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

2- دەرىجە: اللە تائالانىڭ خالىشىنىڭ ئىجرا بولىدىغانلىقى.

اللە نىڭ قۇدرىتىنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغانلىقى، اللە خالىغان نەرسە بولۇپ، خالىمىغان نەرسىنىڭ بولمايدىغانلىقى، ئاسمان-زېمىندىكى ھەرقانداق ھەرىكەت ۋە جىمجىتلىق اللە نىڭ خالىشىسىز مەۋجۇد بولمايدىغانلىقى ھەمدە اللە نىڭ مۈلكىدە اللە ئىرادە قىلمىغان نەرسىنىڭ بولمايدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش.

اللە تائالا بەندىلىرىنى ئۆزىگە ۋە ئۆزىنىڭ ئەلچىسىگە ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇدى ۋە ئاسىيلىق قىلىشتىن توستى. اللە تائالا تەقۋادار، مۇھسىن ۋە ئادىللىق قىلغۇچىلارنى ياخشى كۆرىدۇ؛ ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلاردىن رازى بولىدۇ. اللە تائالا

① سۈرە ھەج 70 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

كاپىرلارنى يامان كۆرىدۇ، پاسىق قەۋملەردىن رازى بولمايدۇ، يامان ئىشلارغا بۇيرۇمايدۇ، ئۆز بەندىلىرىنىڭ كۇفرلىقىغا رازى بولمايدۇ ۋە بۇزۇق ئىشلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ.

الله تائالانىڭ خالىشى ئىككى خىل بولىدۇ: بىرى، الله نىڭ يارىتىشى ياكى قادىر بولۇشى (يەنى كەۋنىي خالاش)؛ يەنە بىرى، ئەمىر قىلىشى ياكى شەرىئىتى (يەنى شەرىئىي خالاش). الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ «بىلىڭلاركى، يارىتىش ۋە ئەمىر قىلىش راستىنلا الله نىڭ ئىلكىدىندۇر».^①

شەرىئىي خالاش دېگىنىمىز، الله نىڭ شەرىئىي بۇيرۇقلىرى بولۇپ، بۇنىڭدا ئىنسانلارنىڭ الله قا ئاسىيلىق قىلىشى ۋە خىلاپلىق قىلىشىنىڭ يۈز بېرىشى مۇمكىن بولىدۇ؛ قەدەرىي (كەۋنىي) خالاش دېگىنىمىز، الله نىڭ ئۆزگەرمەس يولى بولۇپ، الله نىڭ تەقدىرىدىكى كەۋنىي بۇيرۇقلىرىدا ئاسىيلىق قىلىنىشنىڭ يۈز بېرىشى مۇمكىن ئەمەس. ئاۋۋالقىسى الله تائالانىڭ يولغا قويۇش ۋە بۇيرۇقى بولغان قانۇنىيىتىدۇر، كېيىنكىسى الله تائالانىڭ قازا ۋە قەدەر قانۇنىيىتىدۇر.

بەندىلەرنىڭ ئىش-ھەرىكىتى بولسا، ئۇ، الله تائالانىڭ مەخلۇقىدۇر ۋە بەندىلەرنىڭ قىلىشىدۇر. دېمەك، بەندىلەر ئۇنى ھەقىقىي قىلغۇچىلاردۇر. الله تائالا ئۇلارنىڭ ئىش-ھەرىكەتلىرىنى ياراتقۇچىدۇر. بەندە مۇئمىن ياكى كاپىر، ياخشىلىق قىلغۇچى ياكى يامانلىق قىلغۇچى، روزا تۇتقۇچى ياكى ناماز ئوقۇغۇچى بولسۇن، ئۇلاردا ئۆز ئەمەللىرىگە نىسبەتەن قۇدرەت ۋە ئىرادە باردۇر. الله تائالا ئۇلارنى يارىتىش بىلەن بىرگە، ئۇلارنىڭ قۇدرىتى ۋە ئىرادىسىنى ھەم ياراتتى. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا

① سۈرە ئەئراف 54 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

تَعْمَلُونَ ﴿۱﴾ «ھالبۇكى، سىلەرنى ۋە ياسىغان نەرسەڭلارنى اللە ياراتقاندۇر». ① اللە تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿۲﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۳﴾﴾ «سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىن (دىن بارسىدا) راۋۇرۇس بولۇشنى خالايدىغانلارغا (قۇرئان) نەسىھەتتۇر [28]. پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (دېمەك، سىلەرنىڭ خالىشىڭلار اللە نىڭ خالىشى ئىچىدىدۇر)». ②

بۇ دەرىجىنى قەدەرىيىلەرنىڭ ③ كۆپچىلىكى يالغانغا چىقىرىدۇ ئەمما جەبەرىيىلەر بۇنىڭدا چەكتىن ئاشۇرۇۋېتىپ، ھەتتاكى بەندىنىڭ قۇدرىتىنى ۋە ئىختىيارلىقىنى بەندىدىن تارتىۋەتتى. اللە نىڭ ئىش-ھەرىكەتلىرى ۋە ھۆكۈملىرىدە ھېچبىر ھېكمەت ۋە مەنپەئەت يوق دەپ قاراشتى.

بىز تەقدىر ھەققىدە جەبەرىيىلەر ④ بىلەن قەدەرىيىلەر ئوتتۇرىسىدا ئوتتۇراھال يول تۇتىمىز. بىزنىڭ ئىش-ھەرىكەتلىرىمىز ۋە ئىختىيارلىقىمىز مەخلۇقتۇر. ئىنسان ئۆز ئىش-ھەرىكەتلىرىنى ھەقىقەتتە ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن قىلغۇچىدۇر، ئىنساننىڭ تاللاش ۋە ئىختىيارلىق ھوقۇقى باردۇر. قەدەر ئەسلىدىنلا اللە تائالانىڭ مەخلۇقاتلىرىدىكى سىرىدۇر. اللە تائالا ئۇنى ئۆز بەندىلىرىنىڭ بىلىشىدىن مەخپىي قويدۇ. اللە تائالا بەندىلەرنىڭ ئۇ ھەقتە چوڭقۇر چۆكۈشىدىن توسقان. اللە تائالا

① سۈرە سافات 96 - ئايەت.

② سۈرە تەكۋىر 28 - ، 29 - ئايەتلەر.

③ قەدەرىيىلەر — «ئىنسان ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەيدۇ» دەپ قاراپ تەقدىرىنى ئىنكار قىلغۇچىلاردۇر.

④ جەبەرىيىلەر — «ھەممە ئىش مەجبۇرىي پۈتۈۋېتىلگەن بولىدۇ» دەپ قاراپ تەقدىرگە يۆلىنىۋالغۇچىلاردۇر.

مۇنداق دەيدۇ: ﴿لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾ «اللەنىڭ قىلغانلىرىدىن سوئال-سوراق قىلىنمايدۇ، ئۇلاردىن سوئال-سوراق قىلىنىدۇ».^①

كىمكى: «اللە تائالا نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلدى؟» دەپ سورىسا، شۈبھىسىزكى، اللە تائالانىڭ ھۆكۈمىگە قارشى چىققان بولىدۇ؛ كىمكى اللە تائالانىڭ ھۆكۈمىگە قارشى چىقسا، شۈبھىسىزكى، ئۇ كاپىر بولغان ۋە زىيان تارتقان بولىدۇ. ئىلىم ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى، اللە تائالا مەخلۇقاتلىرىغا چۈشۈرگەن ئىلىم بولۇپ، ئۇ مەۋجۇد ئىلىمدۇر؛ يەنە بىرى، اللە تائالا ئۇلاردىن مەخپىي قىلغان ئىلىم بولۇپ، ئۇ غەيبىي ئىلىمدۇر. مەۋجۇد ئىلىمنى ئىنكار قىلىش ۋە غەيبىي ئىلىمنى دەۋا قىلىش كۇفرلىقتۇر. ئىمان پەقەت مەۋجۇد ئىلىمنى قوبۇل قىلىش ۋە غەيبىي ئىلىم ھەققىدە ئىزدىنىش ئېلىپ بېرىشنى تەرك ئېتىپ، ئۇنى تولىمۇ مەغپىرەت قىلغۇچى بولغان زات اللە تائالانىڭ ئۆزىگە قايتۇرۇش بىلەن سابىت بولىدۇ.

تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەسىرلىرى ۋە مېۋىلىرى تۆۋەندىكىچە:

1. مۇئمىننىڭ اللە قا ھەقىقىي رەۋىشتە تەۋەككۈل قىلىشى، سەۋەبىنى رەب قىلىۋالماستىقى ۋە ئۇنىڭغا يۆلىنىۋالماستىقى بەلكى تەۋەككۈلنى يالغۇز اللە قىلا قىلىشى. ھەرقانداق نەرسە اللە تائالانىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدۇ.

2. مۇئمىننىڭ قەلبى خاتىرجەم بولۇشى، اللە تائالانىڭ تەقدىرىدىن ئۇنىڭغا يەتكەن نەرسىگە ھەسرەت چەكمەسلىكى ۋە بىئارام بولماستىقى، ياخشى كۆرگەن نەرسىلەر قولغا كەلمەي بەلكى

① سۈرە ئەنبىيا 23 - ئايەت.

يامان كۆرىدىغان نەرسىلەرنىڭ كېلىپ قالغانلىقىغا مەيۈسلەنمەسلىكىدۇر. ھەممىسى ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدۇ. (تەقدىردە) بەندىگە كېلىشى مۇمكىن بولمىغان نەرسە، ئۇنىڭغا خاتا كېلىپ قالمايدۇ؛ (تەقدىردە) بەندىگە كېلىشى پۈتۈلگەن نەرسە، ئۇنىڭغا خاتا كېلىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

ئىمان

ئىمان بولسا نىيەت، سۆز ۋە ئەمەل بولۇپ، قەلب بىلەن ئېتىقاد قىلىش، تىل بىلەن ئىقرار قىلىش ۋە بەدەن ئەزالىرى بىلەن ئەمەل قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. (دېمەك، ئىمان بولسا قەلبنىڭ ئېتىقادى، سۆز ۋە ئەمەلدۇر.)

قەلبنىڭ ئېتىقادى دېگەنمىز، قەلبنىڭ سۆزى ۋە ئەمەلىنى كۆرسىتىدۇ؛ قەلبنىڭ سۆزى دېگەنمىز، قەلبنىڭ تونۇشى ياكى بىلىشى ۋە تەستىقلىشىنى كۆرسىتىدۇ؛ قەلبنىڭ ئەمەللىرى بولسا قەلبنىڭ رازى بولۇشى، تەسلىم بولۇشى، ياخشى كۆرۈشى، بويسۇنۇشى ۋە شۇنىڭغا ئالاقىدار بولغان ئەمەللىرىنى كۆرسىتىدۇ.

سۆز — قەلبنىڭ سۆزى ۋە تىلنىڭ سۆزىدۇر؛ ئەمەل — قەلب ۋە بەدەن ئەزالىرىنىڭ ئەمەلىدۇر؛ تەستىق بولسا قەلب، تىل ۋە بەدەن ئەزالىرى بىلەن بولىدۇ.^①

ئىمان ئىتائەت قىلىش بىلەن زىيادە بولىدۇ ۋە گۇناھ-مەئسىيەت بىلەن كېمىيىدۇ. راست سۆزلىگۈچى ۋە «راست سۆزلىگۈچى» دەپ تەستىقلانغان رەسۇلۇللاھ ﷺ خەۋەر بەرگەندەك،

ئىماننىڭ شاخچىلىرى بار بولۇپ، ئۇنىڭ ئەڭ يۇقىرىسى «لا إله إلا

الله»، ئەڭ تۆۋىنى يولدىكى ئەزىيەتنى ئېلىۋېتىشتۇر. ئۇنىڭ كۆپلىگەن تۇتقۇلىرى بار بولۇپ، بۇ تۇتقۇلارنىڭ ئەڭ مۇستەھكەمراقى — الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ۋە الله ئۈچۈن يامان كۆرۈشتۇر.

① رەسۇلۇللاھ ﷺ بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «الله ھەقىقەتەن ئىنسانغا زىندان بولغان نېسىۋىسىنى پۈتۈۋەتكەن، بۇنى كۆرمەي چارە يوق. كۆزنىڭ زىناسى قاراش، تىلنىڭ زىناسى سۆزلەشتۈر. ئىنساننىڭ نەپسى ئارزۇ قىلىدۇ ۋە خالايدۇ، ئەۋرەت ئۇنى راست ياكى يالغانغا چىقىرىدۇ» (مۇسلىم رىۋايىتى).

ئىماننىڭ شاخچىلىرى ئىچىدە ئىماننىڭ يىلتىز شاخچىلىرى بار بولۇپ، ئۇنىڭ يوقىلىشى بىلەن يىلتىز ئىمان يوقىلىدۇ ۋە بۇزۇلىدۇ. مەسىلەن، تەۋھىد — «لا إله إلا الله»، ناماز ۋە شۇلارغا ئوخشاش ئىشلارنى تەرك ئېتىش بىلەن ئىماننىڭ يوقىلىدىغانلىقىغا ۋە بۇزۇلىدىغانلىقىغا شەرىئەت تۈزگەن زات تېكىست كەلتۈرگەن ئىماننىڭ نۇرغۇنلىغان شاخچىلىرى بار.

ئىماننىڭ شاخچىلىرى ئىچىدە يەنە، ئۇنىڭ يوقىلىشى بىلەن ۋاجىب ئىمان كېمىيىدىغان، تەرك ئەتكۈچى گۇناھكار بولىدىغان شاخچىلار بار. مەسىلەن، قوشنىسىنى ئۆزىنىڭ ئەزىيىتىدىن خاتىرجەم قىلىش. شۇنىڭدەك، ئۇنى قىلغۇچى كاپىر بولۇپ كەتمەيدىغان، يوقىلىشى بىلەن يىلتىز ئىمان يوقالماستىن بەلكى ۋاجىب ئىمان كېمىيىدىغان شاخچىلار بار. مەسىلەن، زىنا قىلىش، ھاراق ئىچىش ۋە ئوغرىلىق قىلىش قاتارلىق ھارام ئىشلارنى قىلىشقا ئوخشاش. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ كىشى ئاللاھنىڭ دوزاخ ئازابىدىن سالامەت قالغان ۋە جەننەتكە ئۇدۇل كىرىشكە ھەقىلىق بولغان مۇئمىنلەردىن بولالمايدۇ.

ئۇنىڭ شاخچىلىرى قاتارىدىن، قىلىش بىلەن ئىماننى مۇكەممەل قىلىدىغان مۇستەھەب ۋە سۈننەت ئەمەللەر بار بولۇپ، ئۇنى تەرك ئەتكۈچى گۇناھكار بولمايدۇ. مەسىلەن، يولدىكى ئەزىيەتنى ئېلىۋېتىش، سىلە-رەھىم قىلىش ۋە ئېھسان قىلىشقا ئوخشاش.

شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىمان — يىلتىز (ئاساسىي) ئىمان^①، ۋاجىب

① تەرك ئېتىش بىلەن ئىمان يوقىلىپ كاپىر بولۇپ كېتىدىغان ھەرقانداق پەرزنى ئىجرا قىلىش، شۇنداقلا قىلىش بىلەن ئىمان يوقىلىپ كاپىر بولۇپ كېتىدىغان ھەرقانداق ھارامنى تەرك ئېتىش بىلەن يىلتىز ئىمان ساقلىنىپ قالىدۇ. دېمەك، يىلتىز ئىمان يوقالسا، ئىمان پۈتۈنلەي يوقىلىپ كاپىر بولىدۇ.

ئىمان^① ۋە مۇستەھەب ئىماندىن^② ئىبارەت (ئۈچ تۈرگە بۆلۈنىدۇ). شۇنىڭ ئۈچۈن، قۇرئان ۋە ھەدىس تېكىستىدە كەلگەن «مۇئىن ئەمەس» دېگەن سۆزدىن گاھىدا ئەسلىي ئىماننى يوقاتقان كاپىر ئىرادە قىلىنىدۇ. مەسىلەن، الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ («ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارنىڭ بىلەن قەسەمكى ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغۇچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغۇچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ». ③ گاھىدا (قۇرئان- ھەدىستىكى) «مۇئىن ئەمەس» دېگەن سۆزدىن ۋاجىب ئىماننى يوقاتقان ناقىس مۇئىن ياكى پاسىق مۇئىن مەقسەت قىلىنىدۇ. مەسىلەن، پەيغەمبەر ﷺ مۇنداق دېگەن: «قوشنىسى ئۇنىڭ يامانلىقىدىن خاتىرجەم بولالمىغان كىشى جەننەتكە كىرەلمەيدۇ (يەنى كامىل مۇئىن بولالمايدۇ)». ④ پەيغەمبەر ﷺ يەنە

① تەرك ئېتىش بىلەن ئىمان يوقىلىپ كەتمەستىن بەلكى ئىمان كېمىيىدىغان ھەرقانداق پەرزنى ئىجرا قىلىش، شۇنداقلا بىجىرىش بىلەن ئىمان يوقىلىپ كەتمەستىن بەلكى ئىمان كېمىيىدىغان ھەرقانداق ھارامنى تەرك ئېتىش بىلەن ۋاجىب ئىمان ساقلىنىپ قالىدۇ.

② تەرك ئېتىلسە ئىمان يوقالمايدىغان ۋە كېمەيمەيدىغان لېكىن قىلىش بىلەن ئىمان زىيادە بولىدىغان ھەرقانداق مۇستەھەب ۋە سۈننەت ئىشلارنى، شۇنداقلا قىلىش بىلەن ئىمان يوقالمايدىغان ۋە كېمەيمەيدىغان لېكىن تەرك ئەتسە ئىمان زىيادە بولىدىغان ھەرقانداق مەكرۇھ ئىشلارنى تەرك ئېتىش بىلەن مۇستەھەب ئىمان ساقلىنىپ قالىدۇ.

③ سۈرە نىسا 65- ئايەت.

④ مۇسلىم رىۋايىتى.

مۇنداق دېگەن: «زىنا قىلغان كىشى (كامىل) مۇئىنلىك ھالىتىدە زىنا قىلمايدۇ».^① پەيغەمبەر ﷺ يەنە مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىگە ياخشى كۆرگەننى قېرىندىشىغىمۇ ھەم ياخشى كۆرمىگىچە كامىل مۇئىن بولالمايدۇ».^②

چۈنكى، «مۇئىن ئەمەس» دېگەن سۆز ۋەئىد^③ لەۋزىدۇر. ۋەئىد لەۋزى بولسا قۇرئان-ھەدىستە ھارامنى قىلىش ياكى پەرزنى تەرك ئېتىش ئارقىلىق يىلتىز ئىمان ياكى ۋاجىب ئىماننى يوقاتقان كىشىگە ئىشلىتىلگەن. «مۇئىن ئەمەس» دېگەن سۆزدىن «يىلتىز ئىماننى يوق قىلىش مەقسەت قىلىندىمۇ ياكى ۋاجىب ئىماننى يوق قىلىش مەقسەت قىلىندىمۇ» دېگەننى ئايرىشتا، شۇ ۋەئىد تېكىستىنىڭ ئۆزىدىكى دەلىللەرنى ئاساس قىلىمىز ياكى شۇ تېكىستلەرگە ئالاقىدار بولغان باشقا جايدىكى (ئايەت، ھەدىس، ئىجمائى) قاتارلىق تېكىستلەرنى ئاساس قىلىمىز. كىمكى يىلتىز (يەنى ئاساسىي) ئىماننى يوقاتسا كاپىر بولىدۇ، گەرچە ئۇنىڭدا ئىماننىڭ باشقا شاخچىلىرى تېپىلسىمۇ ئۇنىڭغا مەنپەئەت قىلمايدۇ؛ ئەگەر بىر كىشىدە يىلتىز ئىمان بار بولۇپ، ۋاجىب ئىمانى بۇزۇلغان بولسا، بۇ كىشىنىڭ ئاقىۋىتى ئاللا تائالانىڭ خالىشىغا تاپشۇرۇلىدۇ. ئاللا تائالا خالىسا ئۇنى دوزاخقا مەلۇم مەزگىل ئازابلەيدۇ، خالىسا ئازابلەيمەي جەننەتكە كىرگۈزىدۇ. ئايەت-ھەدىسلەردىكى ۋەئىدلەردە بىز مۇرجىئەلەرگە ياكى خاۋارىجلارغا مايىل بولمايمىز. شۇنىڭدەك ئىماننىڭ ۋە دىننىڭ (مۇئىن، مۇسۇلمان،

① بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى.

② بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى.

③ ۋەئىد دېگەن ئازاب ۋەدىسىدۇر.

كاپىر، مۇشرىك دېگەندەك) ئىسىملىرىدا ھۇرۇرىيە^①، مۇئەزىلىلەر^②، مۇرجىئەلەر^③ ۋە ياكى جەھىمىيەلەرگە^④ مايىل بولمايمىز.

بۇ بابنىڭ مېۋىلىرى تۆۋەندىكىچە:

ئىمانىمىزنىڭ تېخىمۇ زىيادە بولۇشى ئۈچۈن ئائەت-ئىبادەتكە ھېرىسمەن بولۇش، ياخشى ئەمەللەرگە ئالدىراش، پەزىلەتلىك ئىشلاردا مۇسابىقىلىشىش ۋە يىلتىز ئىماننى دائىم ساقلاش، مۇداپىئە قىلىش بىلەن بىرگە ئۇنى قوغداش لازىم چۈنكى ئۇ مالنىڭ دەسمايىسى ۋە نىجاتلىقنىڭ مۇستەھكەم تۇتقۇسىدۇر.

① ھۇرۇرىيە — خاۋارىجلارنىڭ بىر قىسمى بولۇپ، «ۋاجىب ئىماننى تەرك ئېتىش بىلەن كاپىر بولىدۇ» دېگۈچىلەر.

② مۇئەزىلە — «ۋاجىب ئىماننى تەرك ئەتكۈچىلەر بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمىدە كاپىرمۇ ئەمەس، مۇسۇلمانمۇ ئەمەس، ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بولىدۇ» دېگۈچىلەر.

③ مۇرجىئە — «ۋاجىب ئىمان تەرك ئېتىلىشىمۇ ئىمان كېمەيمەيدۇ» دېگۈچىلەر.

④ جەھىمىيە — مۇرجىئەلەرنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ چېكىدىن ئاشقانلىرى بولۇپ، «ئىمان دېگەن پەقەت قەلبتە بىلىش ياكى تەستىقلاش بولۇپ، تاشقى ئەزالارنىڭ ئەمىلى ئىماننىڭ جۈملىسىدىن ئەمەس» دېگۈچىلەر.

كۇفرىلىق

كۇفرىلىقنى پەقەت «قەلبتە ئىنكار قىلىش» ۋە «قەلبتە يالغانغا چىقىرىش» دەيدىغان دەۋرىمىزنىڭ مۇرجىئەلىرى ۋە زامانىمىزدىكى جەھىمىيەلەرنىڭ ئازغۇنلىقىدىن ئالەم ئۈچۈن ئادا-جۇدامىز. ئۇلار شۇ قاراشلىرى بىلەن كۇفرىلىققا سەل قارىدى، ئۇنى يەتتىگىل ساندى ۋە مۇلھىد كاپىرلار ئۈچۈن يول ئېچىپ بەردى. ئۇلار تاغۇتلارنىڭ قانۇنلىرى ۋە كۇفرىلىققا يول قويدىغان باتىل شۈبھىلەرنى تۇرغۇزدى. بىز ئۇلارنىڭ «كۇفرىلىق دېگەن پەقەت قەلبتە ئىنكار قىلىش بىلەن بولىدۇ» دېگەن سۆزىنى بىدئەت دەپ ئېتىقاد قىلىمىز.

بىزنىڭ ھەقىقەتپەرۋەر ئالىملىرىمىز ئېيتقاندا، ئىنكار قىلىش دېگەن، ئەمەل، سۆز، ئەزالار ۋە قەلب بىلەنمۇ بولىدۇ؛ تەستىقلاشمۇ شۇنىڭغا ئوخشاشتۇر.

كۇفرىلىق — ئىنكار قىلىش كۇفرىسى، بىلمەسلىك كۇفرىسى ۋە يۈز ئۆرۈش كۇفرىسى... قاتارلىق بىر نەچچە تۈرگە بۆلۈنىدۇ. ئىسلامنى بۇزغۇچى ئامىللار كۆپتۇر. بىر كىشىنىڭ ئىسلامغا كىرىشىدىن، كۇفرىغا چۈشۈپ قېلىشى تېزىرەك بولىدۇ.

بىزنىڭ نەزىرىمىزدە، ئىمان بولسا ئېتىقاد، سۆز ۋە ئەمەلدۇر. شۇنىڭغا ئوخشاش، كۇفرىلىقمۇ سۆزدە، ئېتىقادتا ۋە ئەمەلدە بولىدۇ. كۇفرىلىق، زۇلۇم ۋە پاسىقلىقنىڭ چوڭ-كىچىكى بار. ئەمەلدىكى كۇفرىلىقنى مۇتلەق كىچىك كۇفرىلىق ۋە ئېتىقادتىكى خاتالىقنى مۇتلەق چوڭ كۇفرىلىق دېيىش بىدئەتتۇر بەلكى ئەمەلدىكى كۇفرىلىق ھەمدە ئېتىقادتا خاتالىشىش ياكى بۇرۇلۇپ كېتىشنىڭ چوڭ ۋە كىچىكى بار.

ئەزالارنىڭ ئەمەللىرى ئىچىدە، ئالەم تائالا ئۇنى چوڭ كۇفرىلىق

دەپ خەۋەر بەرگەن ئەمەللەر بار بولۇپ، كىمكى بۇ ئەمەلنى قىلغان بولسا، گەرچە قەلبىدە ئۆزىنى كاپىر دەپ ئېتىقاد قىلمىغان بولسىمۇ ياكى ئىنكار قىلمىغان ۋە ياكى ھالال دەپ قارىمىغان بولسىمۇ كاپىر بولۇپىرىدۇ. مەسىلەن، اللە رۇخسەت بەرمىگەن باتىل قانۇنلارنى تۈزۈش؛ قۇياشقا ياكى بۇتقا سەجدە قىلىش؛ اللەنى، ئىسلامنى، پەيغەمبەرلەرنى تىللاش ياكى ئاشكارا مەسخىرە قىلىش ۋە ياكى ئىسلامدىن بىرەر نەرسىنى كۆزگە ئىلماسلىققا ئوخشاش.

شۇنىڭ قاتارىدا، شۇ ئىشنى قىلغۇچى ھالال سانمىسىلا، كاپىر بولمايدىغانلىرى ۋە ئىسلامدىن چىقىپ كەتمەيدىغانلىرى بار. مەسىلەن، زىنا قىلىش، ئوغرىلىق قىلىش ۋە ھاراق ئىچىشكە ئوخشاش.

بىز «گۇناھ ئىمانغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ» دېمەيمىز بەلكى گۇناھلارنىڭ ئىچىدە ئىماننى كېمەيتىۋېتىدىغانلىرى ۋە بۇزۇۋېتىدىغانلىرى بار. بىز مۇرجىئەلەرنىڭ ئۈممەتنىڭ ئاسىيلىرى توغرىسىدا ياكى كاپىر، مۇشرىك ۋە مۇرتەدلەر توغرىسىدا كەلگەن ۋەئىد (اللەنىڭ ئازابى) ھەققىدىكى ئايەت ۋە ھەدىسلەرنى يالغانغا چىقىرىشقا ئېلىپ بارىدىغان سۆزلىرىدىن ئادا-جۇدامىز.

اللە تائالانىڭ ئادەم ۋە ئادەم بالىلىرىدىن ئالغان ئەھدىسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرمىز. اللە ئۆزىنىڭ بەندىلىرىنى ھەق تەرەپدارى قىلىپ ياراتقان ئەمما ئۇلارنى ئىنسانلار ۋە جانلاردىن بولغان شەيتانلار ئازدۇرىدۇ ۋە ئۇلارغا اللە رۇخسەت قىلمىغان نەرسىنى شەرىئەت قىلىپ بېرىدۇ.

شۈبھىسىزكى، ھەربىر بوۋاق ئىسلام ئۈستىگە تۇغۇلىدۇ، ئاتا-ئانىسى ئۇنى يەھۇدىي ياكى ناسارا ۋە ياكى مەجۇسىي ياكى مۇشرىك قىلىدۇ. بىر كىشىگە شەرىئەت تېكىستلىرى يېتىپ كەلگەن بولسۇن ياكى كەلمىگەن بولسۇن، ئەگەر ئۇ ئىسلامدىن باشقىنى دىن تۇتقان

بولسا، كاپىر دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. كىمگە شەرىئەت تېكىستلىرى يېتىپ كەلمىگەن بولسا، ئۇ ھەقنى بىلمىگەن كاپىر ھېسابلىنىدۇ. ئىماننىڭ دەرىجىلىرى بولغىنىدەك، كۆفرىنىڭمۇ دەرىجىلىرى بار.

اللە تائالا ئۆز بەندىلىرىنى ئىسلام ئۈستىدە يارىتىش ۋە ئەھدە ھۆججىتى بىلەنلا توختاپ قالماستىن، ئۇلارغا يەنە ئۇلاردىن ئالغان ئەھدىنى ئەسلىتىپ تۇرىدىغان ئەلچىلەرنى ئەۋەتتى، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ كىتابلىرىنى چۈشۈردى ھەمدە ئۇ كىتابلارنىڭ تۈگەنچىسىنى ئۇنىڭدىن بۇرۇن ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ باتىل تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغان قۇرئان قىلىپ، ئۇنى ئۆزگىرىپ كېتىشتىن ساقلىدى، شۇنداقلا ئۇنى ئۇ يەتكەن كىشىنىڭ ھەممىسىگە ئوچۇق - ئاشكارا كامىل ھۆججەت قىلىپ بەردى. بۇ ھەقتە اللە تائالا مۇنداق

دەيدۇ: ﴿وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾ «بۇ قۇرئان ماڭا سىلەرنى ۋە (قىيامەتكىچە) قۇرئان يەتكەن كىشىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ۋەھىي قىلىندى».^①

اللە تائالانىڭ دىنى ئاسماندىمۇ ۋە زېمىندىمۇ بىردۇر، ئۇ بولسىمۇ ئىسلام دىنىدۇر. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ

الْإِسْلَامُ﴾ «ھەقىقەتەن اللە نىڭ نەزىرىدە مەقبۇل دىن ئىسلام (دىنى)

دۇر».^② اللە تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

«ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم».^③

بىز ئىسلام دىنىغا ئەمەل قىلىمىز، ئۇنىڭغا قارشى كەلگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىدىن ئۆزىمىزنى پاك تۇتىمىز ھەمدە ئۇنىڭغا

① سۈرە ئەنئام 19 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە ئال ئىمران 19 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

③ سۈرە مائىدە 3 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

زىت كەلگەن كۇفرى مەنھەجلىرى، باتىل دىنلار ۋە بۇزۇق مەزھەبلەرنىڭ ھەممىسىنى ئىنكار قىلىمىز. ھازىرقى دەۋردە مەيدانغا كەلگەن دېموكراتىيە^① كۇفرلىقمۇ شۇنىڭ قاتارىدىن ھېسابلىنىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئەگەشكەن كىشى ئىسلام دىنىدىن غەيرى دىننى تەلەپ قىلغان بولىدۇ. ﷻ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ «كىمكى ئىسلام (دىنىدىن) غەيرى دىننى تەلەپ قىلىدىكەن، ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) ھەرگىز قوبۇل قىلىنمايدۇ. ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر».^②

شۇنىڭ ئۈچۈن، ﷻ تائالانىڭ قانۇنى بىلەن بىرگە يەنە خەلقنىڭ خەلقكە قانۇن چىقىرىشىدىن ئىبارەت دېموكراتىيە دىنىغا مۇۋاپىقلىشىش ئۈچۈن قانۇن چىقارغان كىشىنى كاپىر دەيمىز. شۇنىڭدەك، ئۆزىگە ۋاكالىتەن بىرەر قانۇن چىقارغۇچىلارنى سايلىغان كىشىلەرنى ھەم كاپىر دەيمىز. چۈنكى ئۇ، ﷻ تائالادىن باشقا بىر ھۆكۈم قىلغۇچىنى، رەببى ۋە قانۇن چىقارغۇچىنى تەلەپ قىلغان بولىدۇ. ﷻ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ

مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ «ئۇلارنىڭ ﷻ رۇخسەت قىلمىغان نەرسىلەرنى دىن قىلىپ بېكىتكەن مەئبۇدىلىرى بارمۇ؟».^③ ﷻ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ «ئۇلار ﷻ نى قويۇپ ئۆزلىرىنىڭ ھېربىلىرىنى ۋە راھىبلىرىنى

^① دېموكراتىيە — «ئىنسان چىقارغان قارار بولسا ﷻ چىقارغان قاراردىن ئۈستۈن تۇرىدۇ» دېگەن قاراش ئۈستىگە قۇرۇلغان قانۇن.

^② سۈرە ئال ئىمران 85 - ئايەت.

^③ سۈرە شۇرا 21 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

(يەھۇدىيلار بىلەن ناسارالارنىڭ دىنىي باشلىقلىرىنى، ئۆلىمالىرىنى) مەئبۇد قىلىۋالدى».^①

بىز سايلامغا قاتناشقان كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنى كاپىر دېمەيمىز چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ سايلاملارغا قاتنىشىشىنىڭ مەقسىتى ئۆزلىرىگە قانۇن چىقارغۇچى ئىلاھلارنى تەلپ قىلىش ئەمەس بەلكى ئۇلارنىڭ بەزىسى دۇنيالىق ۋە تۇرمۇش خىزمەتلىرى ئۈچۈن ۋەكىل تاللاشنى مەقسەت قىلىدۇ. بۇ كەڭ تارقاپ كەتكەن بىر ئىش بولۇپ، قانۇن چىقارغۇچى ۋەكىللەرگە ئوخشاش قانۇن چىقىرىش بىلەن بىۋاسىتە شۇغۇللانمىغان سايلانغۇچىلارنىڭ بۇ ھەقتىكى مەقسەتلىرى ھەرخىل بولىدۇ، شۇڭا بىز سايلامغا قاتناشقۇچىلارنىڭ ھەر بىرىنى مۇئەييەن ھالەتتە كاپىر دېيىشكە ئالدىرمايمىز.

بىز قانۇن چىقىرىش سايلاملىرىغا قاتنىشىشنى كۇفۇر ئەمەل دەيمىز ئەمما سايلامغا قاتناشقۇچىلارنىڭ ھەممىسىنى ئومۇمەن كاپىر دېمەيمىز. بىر مۇسۇلمان كۇفۇر ئەمىلىنى قىلىش بىلەنلا ئۇنى كاپىرغا چىقارمايمىز چۈنكى بۇ كىشى قايمۇقۇپ قالغانلىقى سەۋەبىدىن ئىشلار مۇجمەل بولۇپ قېلىپ، ئۇنىڭغا ھۆججەت تۇرغۇزۇلمىساق (يەنى كاپىرغا چىقىرىشنىڭ شەرتلىرى تېپىلدىمۇ ياكى تېپىلمىدىمۇ) ۋە «كاپىرغا چىقىرىشنى توسقۇچى ئامىللار يوقالدىمۇ-يوقالدىمۇ» دېگەنلەرنى ئېنىقلىمىساق بولمايدىغان بولۇپ قېلىشى ۋە ياكى ئۇ كىشى كۇفۇر ئىشىنى مەقسەت قىلماي، يوللۇق بىر ئىشنى مەقسەت قىلغان بولۇشى مۇمكىن.^②

قېلە ئەھلىدىن بىرەر كىشىنى دىندىن چىقىرىۋەتمەيدىغان

^① سۈرە تەۋبە 31- ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

^② ئىزاھات: بىز كۇفۇر ئىشىنى قىلغان ھەرقانداق مۇسۇلمانغا ھۆكۈم قىلغان چاغدا، كاپىرغا چىقىرىشنىڭ شەرتلىرى تولۇق تېپىلماي تۇرۇپ ۋە كاپىرغا چىقىرىشنى توسقۇچى ئامىللار تولۇق يوقالماي تۇرۇپ، ئۇ كىشىنى كاپىرغا چىقارمايمىز.

گۇناھ سەۋەبلىك (مادامكى شۇ گۇناھنى ئۆكشى ھالال سانمىسلا) كاپىر دېمەيمىز. شۇڭا بىز ھەرقانداق گۇناھ-مەئسىيەت بىلەن باشقىلارنى كاپىرغا چىقارمايمىز.

بىز قىبلە ئەھلىنى مۇئىمىن، مۇسۇلمان دەپ ئاتايمىز. بىزنىڭ نەزىرىمىزدە ئۇلارنىڭ ئەسلى ئىسلامىدۇر. ناۋادا ئۇلار دىندىن چىقىپ كېتىدىغان بىرەر ئىشنى سادىر قىلمىسلا ياكى سادىر قىلغان تەقدىردىمۇ كاپىرغا چىقىرىشنى توسقۇچى ئامىل ئۆكشىدىن تولۇق يوقالمىسا، بىزنىڭ نەزىرىمىزدە ئۇلار ئەسلى قائىدە بويىچە مۇسۇلماندۇر؛ مۇھەممەد ﷺ نىڭ ئۈمىتىدىن چوڭ گۇناھ قىلغۇچىلار «اللھ بىر» دېگەن ھالەتتە ئۆلسىلا، گەرچە گۇناھىغا تەۋبە قىلمىسىمۇ، ئۇنى «دوزاختا مەڭگۈ قالدۇ» دېمەيمىز. بىز بۇ ھەقتە خاۋارىجلارغا ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى بولغان، كاپىر دېيىشتە ھەددىدىن ئاشقۇچىلارغا نىسبەتەن قارشى مەيداندا تۇرىمىز؛ ئەگەر اللھ خالىسا ئۇنى مەغپىرەت قىلىپ، ئۆز پەزلى بىلەن گۇناھىدىن ئۆتۈپىتىدۇ. اللھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَيَعْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ

لِمَن يَشَاءُ﴾ «خالىغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭدىن باشقا گۇناھىنى مەغپىرەت قىلىدۇ»^①؛ ئەگەر خالىسا ئۇلارنى ئۆز ئادالىتى بىلەن ئازابلايدۇ. ئاندىن ئۇلار اللھ نىڭ رەھىمىتى ياكى پەيغەمبەر ﷺ نىڭ ئۆز ئۈمىتى ئۈچۈن ساقلاپ قويغان شاپائىتى بىلەن دوزاختىن چىقىدۇ ۋە ياكى اللھ تائالا شاپائەت قىلىشقا رۇخسەت بەرگەن ئىتائەت ئەھلىدىن بولغان كىشىدىن بىرەرسىنىڭ شاپائىتى بىلەن دوزاختىن چىقىدۇ. بىز ۋەئەدە^② ۋە ۋەئىد^③ جەھەتتە، مۇرجىئە ۋە خاۋارىجلارنىڭ

① سۇرە نىسا 48 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② ۋەئەدە دېگەن جەننەت ۋەدىسىدۇر.

③ ۋەئىد دېگەن ئازاب ۋەدىسىدۇر.

ئوتتۇرىسىدا ئوتتۇراھال يول تۇتمىز. ھەتتا ئالانىڭ ۋەندە ۋە ۋەندىلىرىنىڭ ھەممىسى ھەقتۇر.

قېلىپ ئەھلىنىڭ ھەممىسى مەيلى ئۇلار ئاسىي، چوڭ گۇناھ قىلغۇچىلار بولسىمۇ، بىزنىڭ ئىمانىي قېرىنداشلىرىمىزدۇر. بۇ ھەقتە ھەتتا ئۇز كىتابىدا بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ﴾ «مۇئمىنلەر ھەقىقەتەن (دېندە) قېرىنداشلاردۇر، (ئۇرۇشۇپ قالسا) قېرىنداشلىرىڭلارنىڭ ئارىسىنى تۈزەڭلار». ① ھەتتا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ

شَيْءٌ فَاتَّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ﴾ «قاتىل ئۈچۈن دىنىي قېرىندىشى تەرىپىدىن بىر نەرسە كەچۈرۈم قىلىنسا (يەنى ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ ئىگىسى قاتىلىدىن دىيەت ئېلىشقا رازى بولۇپ، قىساس ئېلىشتىن ۋاز كەچسە ئۇ جىنايەتچىدىن دىيەتنى) چىرايلىقچە تەلەپ قىلىشى لازىم». ②

بىز خاۋاربىلار ئېيتقاندەك، دىندىن چىقمىغان پاسىقلارنى ئىسلام مىللىتىدىن ئومۇميۈزلۈك چىقىرىۋەتمەيمىز ھەمدە مۇئەزىلىلەر ③ ئېيتقاندەك، دوزاختا مەڭگۈ قېلىش بىلەن ھۆكۈم قىلمايمىز، ئىماننى ئۇلاردىن مۇتلەق يوق قىلىۋەتمەيمىز ياكى ئۇنى مۇتلەق ئىمان بىلەن سۈپەتلىمەيمىز بەلكى ئۇنى «ئىمانى ناھىيەسى» دەيمىز ۋە ياكى ئىمانى بولۇش ئېتىبارى بىلەن مۇئمىن، گۇناھى بولۇش ئېتىبارى بىلەن پاسىق دەيمىز.

بىز مۇئمىنلەردىن ياخشى ئىش قىلغۇچىلارغا ھەتتا ئالانىڭ ئەپۇ قىلىشىنى ۋە ئۇلارنى ئۆز رەھىمىتى بىلەن جەننەتكە كىرگۈزۈشىنى

① سۈرە ھۇجرات 10 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

② سۈرە بەقەرە 178 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

③ مۇئەزىلىلەر — گۇناھى كەبىر (چوڭ گۇناھ) قىلغان كىشىنى «دوزاختا مەڭگۈ قالدۇ» دەيدىغانلار.

ئۈمىد قىلىمىز. ئۇلارنىڭ گۇناھىدىن ھەم خاتىرجەم بولمايمىز. پەيغەمبەر ﷺ جەننەت بىلەن خۇشخەۋەر بەرگەن كىشىلەردىن باشقىلارنىڭ بىرەرگە جەننەت ياكى دوزاخ بىلەن گۇۋاھلىق بەرمەيمىز لېكىن ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى ئۈچۈن ﷻ تائالادىن مەغپىرەت تىلەيمىز ۋە ئۇلارنىڭ (دوزاخقا چۈشۈپ كېتىشىدىن) قورقىمىز، شۇنداقلا ئۇلارغا نىسبەتەن ياخشى ئۈمىدە بولىمىز. ﷻ نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلىنىش ۋە ئازابىدىن خاتىرجەم بولۇش كىشىنى ئىسلامدىن چىقىرىۋېتىدۇ. ھەق ئەھلى ئۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا يول تۇتىدۇ (يەنى ﷻ تائالانىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىد بولمايدۇ ۋە ئازابىدىن قورقىدۇ). ﷻ تائالا بىزنى ئۇلارنىڭ قاتارىدىن قىلسۇن!

قىبلە ئەھلىدىن بولغان ئومۇمىي مۇسۇلمانلارغا رەھىم قىلىمىز، تاقىتى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايمىز. ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان ياكى مۇسۇلمان ئەمەسلىكىگە ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن، ئىسلامنى بۇزغۇچى ئامىللارنى تونۇش، ئۇنى يادقا ئېلىش ۋە «لا إله إلا الله» نىڭ شەرتلىرىنى ساناپ بېرىشنى شەرت قىلمايمىز. تەۋھىدىنى بۇزىمىغان، ﷻ قا شېرىك كەلتۈرمىگەن ۋە ئىماننى بۇزغۇچى ئامىللارنى سادىر قىلمىغان بولسا ئىسلامغا نىسبەت بېرىمىز.

بىز كۇفرغا چىقىرىشنىڭ شەرتلىرىگە رىئايە قىلىمىز، كۇفرغا چىقىرىشنى توسقۇچى ئامىللارغا ئەھمىيەت بېرىمىز؛ شۇنداقلا ئىسلامىي ئەمىرلىك، ھاكىمىيەت ۋە دۆلىتى يوقالغان بۇ زېمىندا ياشاۋاتقان ئاجىز كىشىلەرنىڭ رىئاللىقىغا، ئۇلارنىڭ ئىلىمىسىزلىكى تۈپەيلىدىن سادىر بولغان ھەمدە ئىلىمنىڭ ئازلىقى ۋە رەببىنى ئالىملارنىڭ يوقلۇقى سەۋەبلىك ئومۇملىشىپ كەتكەن

شۈبھىلەرگە ئېتىبار كۆرمىز بىلەن قارايمىز.

شۇنىڭدەك، بىز گۇناھكار مۇئمىنلەردىن كاپىر، مۇشرىك ۋە مۇرتەدلەردىن ئادا-جۇدا بولغاندەك ئادا-جۇدا بولمايمىز. گۇناھكار مۇئمىنلەر بولسا ئىمانىي دوستلۇق دائىرىسىدە بولۇپ، ئۇلار مۇسۇلمان بولسىلا ئىمانىي دوستلۇقتىن چىقىرىۋەتمەيمىز. پەقەت ئۇلارنىڭ گۇناھ-مەئسىيەتلىرىدىن ئادا-جۇدا بولىمىز لېكىن ئۇلارغا كاپىرلارغا ئوخشاش مۇئامىلە قىلمايمىز.

بىز، كۇفۇر ئورگانلىرىدا ئىشلىگەن كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنى كاپىر دېمەيمىز (بۇنداق دېيىش ھەددىدىن ئاشقان تەكفىرىيچىلەرنىڭ ئادىتى). بىز پەقەت كۇفۇر قانۇنى بىلەن ھۆكۈم چىقىرىش ياكى كاپىر-مۇشرىكلارنى دوست تۇتۇش ۋە ياكى مۇئمىنلەرگە قارشى كاپىرلار بىلەن ھەمكارلىشىشتىن ئىبارەت شېرىك ۋە كۇفرىنىڭ بىرەر تۈرلىرىدە كاپىر بولغان كىشىنى كاپىر دەيمىز.

بىز كۇفرىنىڭ قېشىدا خىزمەت قىلىش مەسىلىسىگە تەپسىلىي قارايمىز، بىز ئۇنىڭ ھەممىسىنى كۇفرىلىق ياكى ھارام دېمەيمىز بەلكى بىر قىسىم خىزمەتلەر كۇفرىلىق، بەزىسى ھارام ۋە يەنە بەزىسى ھارامغىمۇ توشمايدۇ. ھەربىر خىزمەت ئۆز ئېتىبارى بىلەن بولىدۇ. بىز دۇنيادا پەقەت زاھىرىغا ئاساسەن ھۆكۈم قىلىمىز، ئىچكى سىرلىرىنى الله قا تاپشۇرىمىز، الله ئۇنىڭدىن ئۆزى ھېساب ئالىدۇ. بىز كىشىلەرنىڭ قەلبىنى يېرىپ تەكشۈرۈشكە بۇيرۇلمىغانمىز. بىز تەئۋىل ئەھلىنى كاپىر دېيىشتە، ئۆلىمالىرىمىز ئېھتىيات قىلغاندەك ئېھتىيات قىلىمىز. شەرتى توشقان بىلمەسلىكنى ۋە شەرتى توشقان تەئۋىلنى ئۆزى ھېسابلايمىز. كاپىرغا چىقىرىشقا ئالدىراش ياكى ئېنىقلىماي تۇرۇپلا نەتىجىلىرىنى چىقىرىشقا (يەنى قېنى ۋە مېلىنى ھالال ساناش

دېگەنلەرنى ئېنىقلىماستىنلا ياكى ئىسپاتلىماستىنلا ئالدىراپ كاپىرغا چىقىرىش) بولسا بىزنىڭ مەنھىجىمىز ئەمەس. «ناماز ئوقۇغۇچى مۇۋەھھىدىنىڭ^① قېنىنى ھالال ساناش ئېغىر خاتالىقتۇر. بىر مۇسۇلماننىڭ بىر قوشۇق قېنىنى خاتا تۆكۈپ قويۇش بولسا، مىڭ كاپىرنى تەرك ئېيتىپ خاتالىشىشتىن ئېغىردۇر»^②.

بىز كۇفرغا چىقىرىشقا كەلگەندە، مەلۇم بىر كۇفۇر ئىشنى كاپىرلىق دەپ ھۆكۈم قىلىش بىلەن شۇ كۇفۇر ئىشنى قىلغان كىشىنىڭ ئوتتۇرىسىنى ئايرىپ مۇئامىلە قىلىمىز چۈنكى بىر كىشىدىن كۇفۇر ئەمىلى سادىر بولۇشى مۇمكىن ئەمما كاپىرغا چىقىرىشنىڭ شەرتى تېپىلمىسا ياكى كاپىرغا چىقىرىشنى توسقۇچى ئامىل يوقالمىسا، ئۇنى كاپىر دېيىشكە بولمايدۇ. بىز ئىسلامغا كىرگەنلىكى دەلىل بىلەن ئىسپاتلانغان كىشىنى شەك، گۇمان، تەخمىنەن، مۆلچەر ۋە پەرەز بىلەن كاپىرغا چىقىرىش دۇرۇس بولمايدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىمىز چۈنكى «جەزمىي دەلىل بىلەن ئىسپاتلانغان نەرسە شەك بىلەن يىمىرىلمەيدۇ» دېگەن شەرئىي قائىدە بار.

بىدئەتنىڭ ھەممىسى ئوخشاش دەرىجىدە ئەمەس. ئۇنىڭ ئىچىدە كاپىر قىلىدىغان بىدئەت بار، مەسىلەن «دېموكراتىيە بىدئىتى» ھەمدە اللە تىن باشقىنى «قانۇن چىقارغۇچى» دەپ ئەگىشىش ۋە ئۇنى تەلەپ قىلىش بىدئىتى. بىدئەتنىڭ ئىچىدە كۇفرغا ئېلىپ بارمايدىغىنى بار. بىزنىڭ ئۆلىمالىرىمىز «كاپىرنى كاپىر دېمىگەن كىشى — كاپىر» دېگەن قائىدىنى كۇفرلىقنىڭ بەزى تۈرلىرىدىن قاجۇرۇش ۋە قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ئىشلەتكەن، ھەرگىزمۇ كاپىرغا چىقىرىشتا ھەددىدىن ئاشقۇچىلار پەيدا قىلغان بىدئەت خاراكتېرلىك زەنجىرسىمان كاپىرغا چىقىرىش

① مۇۋەھھىد — يەككە اللە قىلا ئىبادەت قىلغۇچى.

② قازى ئىيازنىڭ «كتاب الشفا» ناملىق كىتابى 2- توم 277- بەت.

ئۈچۈن ئىشلەتمىگەن دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. بۇ قائىدە ھەممىگە ئام ئەمەس بەلكى بۇ قائىدىنىڭ ئىشلىتىلىش ئۆلچىمىنى شۇنداق كىشىلەرگە، ئاللاھ تائالا قۇرئان-ھەدىسنىڭ تېكىستلىرىدە كاپىر دېگەن كىشىنى ئۇلار كاپىر دېمەسلىك ئارقىلىق ئوچۇق تېكىستنى يالغانغا چىقارغان ياكى ئىنكار قىلغانلىق سەۋەبى بىلەن كاپىر بولغان.

بىزنىڭ نەزىرىمىزدە، كاپىرلىق ئىسپاتلانغان كىشىنى كاپىرغا چىقارمىغان كىشىگە «كاپىر» دېگەن ھۆكۈمنى بەرگەن ۋاقتىمىزدا، شەرتلەر، چەكلىگۈچى ئامىللار ۋە شەرىئى دەلىللەرگە قاراشقا موھتاج بولىمىز. مەسىلەن، ئاللاھ چۈشۈرگەن نەرسىنىڭ غەيرى بىلەن ھۆكۈم قىلغان ھاكىملار ۋە ئۇلارنىڭ ئەسكەرلىرى قاتارىدىكى كىشىلەردىن مۇئەييەن بىرىگە ئۆزىنىڭ قارىشىدىكى مەلۇم بىر شۈبھىلىك بىلەن كۇفرلىق ھۆكۈمىنى بېرىشتە توختاپ قالغان كىشىگە نىسبەتەن «كاپىرنى كاپىر دېمىگەن كىشى — كاپىر» دېگەن قائىدە تەتبىقلانمايدۇ چۈنكى ئۇ كىشى شەرىئى دەلىللەرنى يالغانغا چىقارمىدى ۋە رەت قىلمىدى، ئۇ كىشى پەقەت دەلىللەر ئوتتۇرىسىنى بىرلەشتۈرۈشكە قادىر بولالمىدى ياكى بىر دەلىلنى باشقا بىر دەلىلدىن ئۈستۈن كۆردى ۋە ياكى ئىجتىھادنىڭ ئىلىملىرىدە (يەنى ئىلمىي جەھەتتە) يېتەرسىزلىك قىلدى. بۇ كىشى بىز بىلەن «كاپىر»، «مۇسۇلمان» دېگەن ئىسىم ۋە لەۋزىلەردە ئىختىلاپلىشىپ لېكىن كاپىرلارنىڭ دىنىغا كىرمەي، كاپىرلارنىڭ كۇفۇر سۆزى ۋە كۇفۇر قىلىقلىرىغا ياردەم بەرمەي ياكى مۇسۇلمانلارنىڭ زىيىنىغا كاپىرلار بىلەن ھەمكارلاشماي، ئەمەلىي جەھەتتە ئىختىلاپلاشقان بولسا ئۇ كىشىنى كاپىر دېمەيمىز.

بىز مۇتەشابىھ^① ئايەتلەرگە ئەگىشىش ۋە مۇھكەم^② ئايەتلەرنى تەرك ئېتىشىنى بىدئەت ئەھلىنىڭ ئالامەتلىرىدىن دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. ئەھلى سۈننەتتىن بولغان، ئىلىمگە چوڭقۇر چۆككۈچىلەرنىڭ يولى بولسا مۇتەشابىھ ئايەتلەرنى مۇھكەم ئايەتلەرگە قايتۇرۇشتۇر (يەنى مۇتەشابىھ ئايەتلەرنى مۇھكەم ئايەتلەر ئارقىلىق چۈشىنىش).

بىز بىر كىشىنى قىلغان سۆزىنىڭ نەتىجىسى ياكى ئاقىۋىتىگە قاراپ كاپىرغا چىقارمايمىز چۈنكى مەزھەب (سۆز) نىڭ نەتىجىسى مەزھەب (سۆز) نىڭ ئۆزى ئەمەس. شۇنىڭدەك، بىز بىلەن ئوخشىمىغان پىكىردە بولغۇچىلارنى، ھازىرقى زامان مۇرجىئەلىرىنى ۋە بىدئەتنىڭ دەرىجىسى كۆفۇر دەرىجىسىگە يېتىپ بارمايدىغان بىدئەتچىلەرنى، شۇنداقلا ئەگەر بىز بىلەن بولغان ئىختىلاپى «ئىمان»، «كۇفۇر» دېگەن ئاتالغۇلارنى تەرىپلەشتە لەۋزى جەھەتتىكى (يەنى ئىلمىي جەھەتتىكى) ئىختىلاپ بولۇپ، ئەمەلىي جەھەتتىكى ئىختىلاپ بولمىسىلا، ئۇلارنى كاپىرغا چىقارمايمىز. گەرچە ئۇلار بىزگە بۆھتان قىلىپ، بىز دېمىگەن نەرسىنى بىزگە چاپلىسىمۇ ۋە بىز ئادا-جۇدا بولغان نەرسىنى بىزگە مەنسۇپ قىلىسىمۇ، ئۇلارنى كاپىرغا چىقارمايمىز؛ شۇنداقلا ئۇلار بىزنىڭ ھەققىمىزدە ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلىسىمۇ لېكىن بىز ئۇلارنىڭ ھەققىدە ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلمايمىز. گەرچە ئۇلارنىڭ مۇرجىئەلىكى فەقىھلەرنىڭ مۇرجىئەلىكىگە^③ تەۋە بولسىمۇ، ئۇلارنى بۇ مۇرجىئەلىكى سەۋەبىدىن كاپىر دېمەيمىز. ئەگەر ئۇلارنىڭ مۇرجىئەلىكى ئۇلارنى تەۋھىد ۋە پەرزلەرنى تەرك ئېتىشكە ۋە ياكى

① مۇتەشابىھ — بىردىن ئارتۇق مەنە ئېھتىماللىقى بولغان ئايەت-ھەدىسلەرنىڭ لەۋزىلىرى.

② مۇھكەم — ئايەت-ھەدىسلەرنىڭ ئىچىدىكى بىرلا مەنە چىقىدىغان لەۋزىلەر.

③ فەقىھلەرنىڭ مۇرجىئەلىكى دېگىنىمىز، ئىماننى «كۆڭلىدە تەستىقلاش ۋە ئېغىزىدا ئىقرار قىلىش» دەپ، ئەمەلىنى ئىماندىن ئايرىۋېتىپ تەرىپلەيدىغانلار.

كۇفۇر، شېرىك، تاغۇتلارنى دوست تۇتۇش، ئۇلارغا ياردەم بېرىش، ئۇلارنىڭ قانۇنچىلىق ئىشلىرىدا شېرىك بولۇش ياكى مۇئىمىنلەرگە قارشى ياردەم بېرىشكە ئېلىپ بارسا، ئۇلارنى كاپىر دەيمىز.

بىز، دىننى بوشىتىۋەتكەن، اللھ چۈشۈرگەن نەرسىنىڭ غەيرى بىلەن ھۆكۈم قىلغان ياكى دېموكراتىيەگە ئوخشاش اللھ نىڭ قانۇنىغا باشقا قانۇننى قوشۇپ قانۇن چىقارغان ۋە ياكى مۇرتەدلەرگە ئاشكارا ياردەم قىلغان، شېرىكلەشكەن ياكى يول قويغان مۇرجىئە جامائىتىنى يامان كۆرىمىز. ئۇلارنىڭ يولىدىن ئادا-جۇدامىز. ئۇلارنى «ئازغۇن ۋە بىدئەت جامائىتى» دەپ ئېتىبارغا ئالىمىز. شۈبھىسىزكى، ئۇلار توغرا يولىدىن ئازدى ۋە ئازدۇردى. بىز ئۇلارنىڭ رەئىسلىرىنى جەھەننەمنىڭ ئىشىكىگە چاقىرغۇچىلارنىڭ قاتارىدىن دەپ ئويلايمىز. گەرچە شۇنداق بولسىمۇ، بىز بۇ جامائەتتىن كۇفۇر ئەمىلىنى قىلغان، كۇفۇرلىققا ياردەم بەرگەن، كۇفۇرلىققا يول قويغان ۋە ياكى مۇۋەھھىدلەرگە قارشى كاپىرلارغا ياردەم بەرگەنلەردىن باشقىنى كاپىر دېمەيمىز، شۇنداقلا ئۇلارنى ئومۇميۈزلۈك كاپىرغا چىقارمايمىز.

بىز ئەمەل قىلغۇچى ئالىملىرىمىزنىڭ ھەقىقەت رىئايە قىلىمىز. شۇنىڭدەك، اللھ تائالانىڭ ھەق كالامىنى يەتكۈزىدىغان، اللھ تائالادىن باشقا ھېچكىمدىن قورقمايدىغان تىرىشچان دەۋەتچىلىرىمىزنىڭ ھەقىقەت رىئايە قىلىمىز.

بىزنىڭ كۆزلىرىمىز شەرئىي ئىلىمنى تەلەپ قىلىش بىلەن خۇرسەن بولىدۇ. بىز شەرئىي ئىلىمنى تەلەپ قىلغۇچىنى ياخشى كۆرىمىز؛ پىكىر ئەھلى، بىدئەت ئەھلى ۋە ئەقىلى نەقىلگە ئىلگىرى قىلىدىغان كالام ئەھلىلىرىنى (يەنى ئۆزلىرىنىڭ پىكىر-قاراشلىرىنى ۋەھىي تېكىستلىرىگە ئىلگىرى قىلغان كالام ئەھلىلىرى) نى يامان كۆرىمىز.

بىز تاغۇتلارنىڭ مەدرىسلىرىنى يامان كۆرىمىز، ئۇنىڭدىن ساقلىنىشقا چاقىرىمىز لېكىن ئۇنىڭدىكى ئوقۇش-ئوقۇتۇشقا شېرىكلەشكەن كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنى كاپىر دېمەيمىز. كۇفرلىققا بىۋاسىتە شېرىكلەشمەسە ياكى ئۇنىڭغا يول قويۇمىسا ۋە ياكى چەكلەنگەن ئىشلاردىن ساقلىنىسلا، پايدىلىق دۇنياۋىي ئىلىملەرنى چەكلەيمىز ھەمدە سەۋەبلەرنى تەرك ئېتىشكە چاقىرمايمىز بەلكى ئەۋلادلارنىڭ اللەنىڭ دىنىنىڭ سادىق قوشۇنى ۋە ئەمەل قىلغۇچى ئەنساپلىرىدىن بولۇشى ئۈچۈن، تەۋھىد ئۈستىدە تەربىيلىشىنى، ئۇلارغا ئۇلارنىڭ ھەق دىنىنىڭ ۋە دۇنيالىقنىڭ يوللىرىنى كۆرسىتىپ بېرىشنى ئۈمىد قىلىمىز.

كۇفۇر يۇرتى ، ئىسلام يۇرتى ۋە ئۇنىڭ ئاھالىلىرى

ھەر قانداق بىر يۇرتقا كۇفۇرى ھاكىمىيىتى ھاكىم بولغان بولسا ھەمدە غەلبە كاپىرلار ئۈچۈن ۋە ئۇلارنىڭ قانۇنلىرى ئۈچۈن بولغان بولسا، فىقھىشۇناس ئالىملىرىمىزنىڭ سۆزلىرىگە ئاساسەن ئۇ يۇرتنى «دارۇلكۇفۇر» (كۇفۇر يۇرتى) دەيمىز.

لېكىن بىز: «ئىسلام دۆلىتى ۋە ئۇنىڭ كۈچى يوقالغان ھەمدە مۇرتەدەلەر غەلبە قىلىپ، مۇسۇلمانلار دىيارغا ھۆكۈمرانلىق قىلىش كىرىزىسى يۈز بەرگەن بىر مۇھىتتا، شۇ رايۇننىڭ ئاھالىلىرىگە بۇ ئاتالغۇ قوللىنىلمايدۇ» دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. بۇ ئاتالغۇ، گەرچە ئۇنىڭ ئاھالىسىنىڭ كۆپىنچىسى مۇسۇلمان بولسىمۇ لېكىن كاپىرلار ھۆكۈمى ئىجرا بولۇۋاتقان شەھەرلەرگە ئىشلىتىلىدۇ. شۇنىڭدەك، «دارۇلئىسلام» (ئىسلام يۇرتى) دېگەن ئاتالغۇ، گەرچە شۇ دىياردىكى كۆپچىلىك كىشىلەر كاپىر بولسىمۇ لېكىن ئۇنىڭدا ئىسلامنىڭ ھۆكۈمى ئۈستۈن بولغان شەھەرلەرگە ئىشلىتىلىدۇ. كاپىر دېيىشتە ھەددىدىن ئاشقانلار ئېيتقان: «بۈگۈنكى كۈندىكى كىشىلەرنىڭ ئەسلىسى بولسا مۇتلەق كاپىر» دېگەن سۆزگە ئوخشاش بۇزۇق ئاساسلارغا تايانمايمىز. بىز بۇ باتىل سۆزدىن ھېچقانداق ھۆكۈم ئالمايمىز بەلكى ھەربىر كىشىگە ئۇنىڭدىن ئاشكارا بولغان نەرسە بىلەن مۇئامىلە قىلىمىز. ئۇلارنىڭ سىرلىرىنى ئاللاھقا تاپشۇرىمىز. ئىسلامنى ئاشكارا قىلغان كىشىگە ئىسلام بىلەن مۇئامىلە قىلىمىز ۋە ئىسلام بويىچە ھۆكۈم چىقىرىمىز. ئىسلامنىڭ شۇئارلىرىنى ئاشكارا قىلغان كىشى ئىسلامنى بۇزىدىغان كۇفۇر ئەمىلىنى قىلمىسىلا، «(بۇ كىشىنىڭ) ئەسلى مۇسۇلماندۇر» دەيمىز.

شۇنىڭدەك كۆڭۈلدىكى ۋە شېرىكىنى ئاشكارا قىلغان، مۇۋەھھىدلارنىڭ زىيىنىغا مۇشرىكلارغا ياردەم بەرگەن ۋە ئۇلارنى قوللىغان كىشىلەرگە ھەتتا ئۇلار ئاللاھ تائالاغا ئىمان ئېيتقان ۋە كۆڭۈلدىن ئادا-جۇدا بولغانغا قەدەر، ئۇلارنىڭ بىزگە ئاشكارا بولغان ھالىتى بويىچە مۇئامىلە قىلىمىز.

ساقىلىنى چۈشۈرۈش، كاپىرلارغا ئوخشاپ قېلىش ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش مۇشۇ زاماندا تارقىلىپ، ئومۇملىشىپ كەتكەن گۇناھ-مەئسىيەتلەرنىڭ ئۆزىلا بىر كىشىنى كاپىر دېيىشكە دەلىل بولالمايدۇ؛ شۇنداقلا ئۇ كاپىر دېيىلىشنىڭ روشەن سەۋەبىمۇ ئەمەس. خۇددى كاپىر قىلىشتا ھەددىدىن ئاشقانلارغا ئوخشاش، بۇنداق ئىشلار بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ قانلىرى ۋە ماللىرىنى ھالال سانمايمىز. ناماز ئوقۇغۇچى مۇۋەھھىدنىڭ قېنىنى ھالال ساناش ھەقىقەتەن چوڭ خەتەردۇردۇر. «مۇسۇلماننىڭ بىر قوشۇق قېنىنى تۆكۈشتىكى خاتالىقتىن، مىڭ كاپىرنى ھايات قالدۇرۇشتىكى خاتالىق يەڭگىلدۇر».

ناماز

قىبلە ئەھلىدىن ئىماننى بۇزىدىغان ئوچۇق بىرەر ئىشنى سادىر قىلمىغان ياكى كاپىر بولۇپ كېتىشتىن توسۇپ قالغۇچى بىرەر ئامىل يوقالمىغان ھەرقانداق بىر تەقۋا ۋە پاسىق كىشىنىڭ ئارقىسىدا ناماز ئوقۇشقا ۋە ئۇلارنىڭ ۋاپات بولغانلىرىنىڭ جىنازا نامىزىنى ئوقۇشقا بولىدۇ دەپ قارايمىز. ئۇلاردىن بىرەرسىنى «جەننەتتە» ياكى «دوزاختا» دېمەيمىز. ئۇلاردىن كۇفۇر، شېرىك ۋە نىفاقتىن بىرەر نەرسە ئاشكارا بولمىسا، ئۇلارغا كۇفۇر، شېرىك ۋە نىفاق بىلەن گۇۋاھلىق بەرمەيمىز.

تاغۇت ۋەكىللىرىنىڭ^① نامازدا ئىمام بولۇش مەسىلىسى.

1. تاغۇتلارنى (كۇفۇر سۆز ۋە كۇفۇر قىلىقتا) قوللىغۇچىلار.

تاغۇتلارنىڭ ئەسكەرلىرى، ئۇلارنىڭ دېموكراتىيىلىرىنى قانۇنلاشتۇرۇپ بەرگۈچى ۋە ئۇلارنىڭ مۇشرېكلىكىنى ئاقلىغۇچىلارغا ئوخشاشلارنىڭ كەينىدە ناماز ئوقۇشقا بولمايدۇ دەپ قارايمىز چۈنكى ئۇلار تاغۇت ئىماملىرى. بىز ئۇلارنىڭ ئارقىسىدا ناماز ئوقۇشتىن توسىمىز، شۇنداقلا ناماز ئوقۇپ سالغانلارنى نامىزىنى قايتىلاشقا بۇيرۇيمىز. ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ «اللە

كاپىرلارغا ھەرگىز مۇئىمىنلەرگە قارشى يول بەرمەيدۇ».^②

2. تۇرمۇش ۋە دۇنيا مەنپەئەتى ئۈچۈن تاغۇتلارنىڭ باتىل

① بۇ يەردە ۋەكىل دېگەن سۆزدىن ھەرگىزمۇ اللە بىلەن تەڭ ئاتالمىش قانۇن چىقارغۇچى پارلامېنت ئەزالىرى مەقسەت ئەمەس چۈنكى ئۇلار كاپىرلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدا ئىلتىپات كۆرسىتىپ ياكى ھۆرمەت قىلىپ ناماز ئوقۇشقا بولمايدۇ. بۇ يەردىكى مەقسەت، مۇسۇلمانلارغا ئىماملىق قىلىپ بېرىش ئۈچۈن تاغۇت ھۆكۈمەتلەر تەرىپىدىن تەيىنلەنگەن «دىنىي فوندى مىنىستىرلىقى»غا تەۋە بولغان مەسجىد ئىماملىرى مەقسەت قىلىنىدۇ.

② سۈرە نىسا 141 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ھۆكۈمرانلىقى ۋە ئۇلارنىڭ سانىنى كۆپەيتكۈچى، شۇنداقلا ئۇلارغا ياغلىمىچىلىق قىلغۇچى.

بۇلارنىڭ كەينىدە ئوقۇلغان ناماز باتىل بولمايدۇ. بۇلارنىڭ ئارقىسىدا ئوقۇلغان نامازنىڭ ھۆكۈمى بىلەن پاسىقلارنىڭ ئارقىسىدا ئوقۇلغان نامازنىڭ ھۆكۈمى ئوخشاش. بىز ئۇلارنىڭ كەينىدە ناماز ئوقۇشنى يامان كۆرىمىز ئەمما ئوقۇلغان نامازنى باتىل دەپ قارىمايمىز. شېرىك ئەھلىدىن بىزار بولىدىغان، سۈننەتكە ئېسىلىدىغان ئەھلى سۈننەت ۋە ئەھلە تەۋھىدنىڭ ئارقىسىدا ناماز ئوقۇشنى تولىمۇ ياخشى كۆرىمىز. بىزنىڭ قارىشىمىزدا، كاپىر ياكى مۇسۇلمان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، جۈمە كۈنى ھاكىم-سۇلتانلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن دۇئا قىلىش بىدئەتلەرنىڭ قاتارىدىن ھەمدە ئۇلارنىڭ ئىتائەتكە كىرگەنلىكىنىڭ ئىپادىسى دەپ قارايمىز. بىز بۇنداق قىلىشنى يامان كۆرىمىز ۋە ئىنكار قىلىمىز ئەمما ئۇ سەۋەبلىك نامازنى باتىل دېمەيمىز ۋە «قايتىلاش كېرەك» دەپ قارىمايمىز. شۇنداقلا ئەھلى سۈننەتتىن بولغان ۋە بۇنداق دۇئا قىلمايدىغان كىشىلەرنىڭ ئارقىسىدا ناماز ئوقۇشنى تولىمۇ ياخشى كۆرىمىز. ئەمما تاغۇتلارنىڭ ياكى باتىل دىنلارنىڭ (ئەقىدىلىرىنىڭ) نۇسرىتى ئۈچۈن ئوچۇق دۇئا قىلغان بولسا، ئۇلارنىڭ ھۆكۈمى تاغۇتلارنىڭ ياردەمچىلىرى ۋە قوشۇنلىرىنىڭ ھۆكۈمى بىلەن ئوخشاش بولۇپ، تىل بىلەن ۋە قورال بىلەن ياردەم بەرگەنلىكتۇر. ئەگەر بىر ئىنساننىڭ ئىجتىھادتا خاتا كېتىش ئۆزىنى يوق تۇرۇپ، قانۇن چىقارغۇچى تاغۇت ياكى كاپىر ھاكىمغا بەيئەت قىلسا، قول بەرسە ۋە دوستلۇق مۇناسىۋىتى ئورناتسا ياكى ئۇلار بىلەن ھەمكارلاشسا، پەتىۋادا تاغۇتلارنىڭ پەتىۋاسى بويىچە پەتىۋا بەرسە، شەك-شۈبھىسىزكى، ئۇ كىشىنى كاپىر ۋە مۇرتەد دەپ ئېتىقاد قىلىمىز.

ئۆلىما-شەيخلەردىن كاپىر ھۆكۈمەتلەردە مەنسەپكە ئىگە بولغانلارغا كەلسەك، ئۇلارنىڭ ھەربىرى تۇتقان مەنسىپىگە قارىتا ھۆكۈم قىلىنىدۇ. ئەگەر ئۇ كىشىدە كۇفرلىق، كۇفۇرغا ياردەم بېرىش، كۇفۇر قانۇنلىرىنى چىقىرىشقا ھەمكارلىشىش ۋە ياكى مۇئمىنلەرگە قارشى كاپىرلارغا ياردەم بېرىش قاتارلىق ئىشلار مەۋجۇت بولسا، بۇنداق كىشى بىزنىڭ قارشىمىزدا كاپىردۇر. ئۇ كىشىنىڭ ساقلىنىش ئۇزۇن، نام-شەرىپىنىڭ كاتتا، ئىلىم سەۋىيىسىنىڭ يۇقىرى ۋە سەللىسىنىڭ يوغان بولۇشى، بىزنىڭ ئۇ كىشىنى كاپىر دېيىشىمىزدىن چەكلەپ قوياالمايدۇ. ئەگەر ئۇ كىشى ئۆز مەنسىپىدە يۇقىرىقى كۇفۇر ئىشنى قىلمىغان بولسا كاپىر بولمايدۇ لېكىن ئۇلار باتىلنىڭ گەۋدىسىنى كۆپەيتكەنلىكى، ھەقنى باتىلغا ئارىلاشتۇرۇشقا سەۋەب بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۆزىمۇ ئازغان ۋە باشقىلارنىمۇ ئازدۇرۇۋەتكەن بىلىمىز رەھبەرلەردىن ھېسابلىنىدۇ.

جىھاد ۋە ھاكىملارغا قارشى چىقىش

ھەرقانداق مۇسۇلمانلار جامائىتى بىلەن بىرگە جىھاد قىلىش توختىماي داۋاملىشىپ تۇرىدۇ. مۇسۇلمان كىشىگە يالغۇز ھالەتتە جىھاد قىلىش ۋە ياكى ياخشى ۋە پاسىق ئەمىرلەر بىلەن بىرگە جىھاد قىلىش تاكى قىيامەتكىچە دۇرۇس بولىدۇ. اللھ قا ئاسىي بولىدىغان ئىشتا ئۇلارغا ئىتائەت قىلىش دۇرۇس ئەمەس لېكىن اللھ قا كاپىر بولغان كىشىلەرگە قارشى جىھاد قىلىشقا موھتاج بولغاندا، اللھ قا ئاسىي بولغان كىشىلەر بىلەن بىر سەپتە تۇرۇپ ئۇرۇش قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. ئىككى زىياننىڭ يېنىكرەكىنى تاللاش — ئىسلامنىڭ پىرىنسىپىدىندۇر لېكىن پەزىلەتلىك، سۈنەتپەرۋەر كىشىنىڭ بايرىقى ئاستىدا جىھاد قىلىش بولسا بىزنىڭ نەزەرىمىزدە ئەلۋەتتە سۆيۈملۈكرەك، ئەۋزەلرەك ۋە ۋاجىب راقىتۇر.

جىھاد بولسا پەرزلەردىن بىر پەرزدۇر، يەنى سۇلتان ۋە ئىسلام دۆلىتىنىڭ يوق بولۇشى ئۇنىڭ پەرزلىكىگە تەسىر كۆرسىتەلمەيدۇ. بىز مۇۋەھھىد قىبلە ئەھلىگە قارشى قورال كۆتۈرۈشنى راۋا كۆرمەيمىز لېكىن ئۇنىڭغا قورال كۆتۈرۈش قەتئىي دەلىللەرگە ئاساسەن ۋاجىب بولغاندا، دۇرۇس دەپ بىلىمىز. ئۇلارنىڭ قېنىنى ۋە مېلىنى ساقلاش ئوچۇق دەلىل بىلەن سابىت بولغىنىدەك، ئۇنىڭغا چېقىلىشمۇ ھەم ئوچۇق دەلىل بىلەن سابىت بولۇشى كېرەك. مۇۋەھھىد ناماز ئوقۇغۇچىنىڭ قېنىنى ھالال ساناش كاتتا خەتەردۇر. مۇسۇلماننىڭ بىر قوشۇق قېنىنى تۆكۈشتىكى خاتالىقتىن، مىڭ كاپىرنى ھايات قالدۇرۇشتىكى خاتالىق يەڭگىلەرەكتۇر.

بىز مۇسۇلمانلارنىڭ مۇسۇلمان ئىماملىرىغا، ئەمىرلىرىگە ۋە ئىش ئىگىلىرىگە گەرچە ئۇلار زۇلۇم قىلىشمۇ قارشى چىقىشنى راۋا

كۆرمەيمىز؛ ياخشىلىققا بۇيرۇسلا، ئۇلارغا ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتمايمىز؛ گۇناھقا بۇيرۇمسلا، ئۇلارغا ئىتائەت قىلىشنى ۋاجىب دەيمىز. شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ھىدايتى ۋە ئەمەللىرىنىڭ ئىسلاھ بولۇشى ئۈچۈن دۇئا قىلىمىز.

مۇسۇلمانلار ئۈستىگە ھۆكۈمران بولۇۋاتقان كاپىر ھاكىملاردىن بولغان رەھبەرلەرگە قارشى جىھاد قىلىشنى ۋاجىب دەيمىز. شۈبھىسىزكى، ئۇلار ئالەمنىڭ شەرىئىتىنى ئالماشتۇرۇش، ئالەمنىڭ قانۇنىغا قوشۇپ قانۇن چىقىرىش، شەرق ۋە غەربنىڭ تاغۇتلىرىدىن ھۆكۈم ئېلىش، ئالەمنىڭ دۈشمەنلىرىنى مۇسۇلمانلارغا قارشى قوللاش، شۇنداقلا ئالەمنىڭ دىنى ۋە دوستلىرىغا قارشى چىقىش بىلەن دىندا مۇرتەد بولغانلاردۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن، ھەرقانداق مۇسۇلمانغا تاقىتىنىڭ يېتىشىچە ئۇلارنى ئۆزگەرتىشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى، خىزمەت ئىشلىشى ۋە دەۋەت قىلىشى پەرزدۇر. مۇجاھىدلار بىلەن بىرلىكتە قورال كۆتۈرۈشتىن ئاجىز كەلگەن كىشى، ھېچبولمىسا ئۇلارغا دۇئا بىلەن بولسىمۇ ياردەم بېرىشتىن ئاجىز كەلمەيدۇ. ماددىي ۋە مەنىۋى تەييارلىقلار بولسا دىننىڭ ۋاجىباتلىرىدىن بىرىدۇر.

ئۆلىمالارنىڭ ئىجماسىغا ئاساسەن، مۇرتەد كاپىرنىڭ زىيىنى ئەسلى كاپىرنىڭ زىيىنىدىن يامان بولغانلىقى ئۈچۈن، مۇرتەدلەرنى ئۆلتۈرۈش بولسا باشقا كاپىرلارنى ئۆلتۈرۈشنىڭ ئالدىدا تۇرىدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. دەسمايىنى ساقلاپ قىلىش پايدىغا ئېرىشىشتىن مۇھىم. دېمەك قوغدىنىش جىھادى، كۆفۇر دىيارغا باستۇرۇپ بېرىش جىھادىدىن مۇھىمدۇر. يەنە شۇنىڭدەك، ئۆزىمىزگە يېقىن جايدىكى كاپىرلارغا قارشى جىھاد قىلىشىمىز بولسا، يىراقتىكى كاپىرلارغا قارشى جىھاد قىلىشىمىزنىڭ ئالدىدا تۇرىدۇ چۈنكى بۇ مۇرتەدلەر بولسا، يەھۇدىي-ناسارالار ۋە مۇسۇلمانلار رايونىدىكى كاپىرلارغا ياردەم

بەرگەن، شۇنداقلا مۇسۇلمانلارنىڭ ماللىرى ۋە شەھەرلىرىنى ئۇلارنىڭ بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بەرگەن.

پۈچەك شۈبھىلەر بىلەن ئۆزلىرىنىڭ جىھادىنى يوققا چىقارغۇچىلار^① بولسا بىلىمىز ئازغۇنلاردۇر. شۈبھىسىزكى، ئۇلار ئىلىمىزلىك بىلەن پەتىۋا بېرىپ ئېزىپ كەتتى، باشقىلارنىمۇ ئازدۇردى، دىننى ياردەمسىز تاشلاپ قويدى ھەمدە باشقىلارنىمۇ دىنغا ياردەم بېرىشتىن توستى. شۈبھىسىزكى، ئۇلار بىلەن ھەرقانداق ۋاقىتتا ئۇرۇش قىلىش، ئۇلارنى ھاكىمىيەتتىن ئاغدۇرۇۋېتىش ۋە ئۇلارنى ئۆزگەرتىش بولسا، تاكى دىن پۈتۈنلەي ئالەم ئۈچۈن بولغانغا قەدەر ۋاجىباتلار ئىچىدىكى ئەڭ ۋاجىب بولغان ئەمەلدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ھىجرەت قىلىش لازىمدۇر. ھىجرەت دېگەنلىكىمىزدە، پەقەت «تەۋھىد ۋە پەيغەمبەر ﷺ گە ئەگىشىش ئاساسىدا ئالەم تەرەپكە ھىجرەت قىلىشتۇر» دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. بىزنىڭ نەزىرىمىزدە، مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ئەمەللەر ئۈچۈن مۇكەممەل ھالەتتە جىددىي تەييارلىق قىلىش ۋاجىبتۇر. ئۇ شەخسىي ئەمەللەردىن ۋە چېچىلاڭغۇ تىرىشچانلىقلاردىن ئەۋزەلدۇر.

ئەگەر ئۇلارغا قارشى تۇرۇش ۋە ئۇلارنى ئۆزگەرتىشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىش پەقەت قادىر بولالغان كىشىگە ۋاجىب بولىدىغان بولسا، ئۇنداقتا ۋاجىبلىقنىڭ شەرتى جايىزلىق ئۈچۈن شەرت قىلىنمايدۇ. دېمەك، ھەرقانداق بىر مۇسۇلمان كىشى گەرچە ئۆزى يالغۇز بولسىمۇ، شۇنداقلا ئۆزىنىڭ مەغلۇپ بولۇشىغا ۋە شەھىد بولۇشىغا جەزم قىلغان تەقدىردىمۇ ئۇلارغا قارشى جەڭ قىلىشى دۇرۇس بولىدۇ. جىھاد - تاكى قىيامەتكىچە يولغا قويۇلغان ھەمدە ھېچبىر نەرسە ئۇنى بىكار قىلىۋېتەلمەيدىغان پەرز ئىبادەتتۇر.

① يەنى «ھازىر ھىجرەت قىلىش يوق»، «رايۇنلار ئارا پەرق يوق، ھەممىسى ئوخشاش» ۋە ياكى «ئىسلام ئەھلىنىڭ ئىمامى يوق»... دېگەندەك.

خۇددى پۇل-مېلى ئۆز مىقدارىغا يەتمىگەن كىشىگە زاكات بېرىش پەرز بولماي دۇرۇس بولغانغا ئوخشاش، جىھادمۇ تاقىتى يەتمىگەن كىشىگە پەرز ئەمەس بەلكى دۇرۇستۇر. دېمەك، جىھادنىڭ پەرزلىكىنىڭ شەرتى قۇدرەت بولغان بولسا، دۇرۇسلۇقنىڭ شەرتى چوڭ زەرەر كېلىپ چىقماسلىق مۆلچەرلەنگەن بولۇشىدۇر. جىھادنى ھەر ۋاقىت قىلىش دۇرۇستۇر.

جىھاد — ئۆز ئەمەلىيىتى جەريانىدا كەڭ بازىلارنى (يەنى جىھاد ئەزالىرىنى) يېتىشتۈرۈپ چىقىرىدىغان، دىننىڭ ئاساسلىرى جايلاشقان مۇستەھكەم تۈۋرۈكلەرنى چوڭقۇر ئورۇنلاشتۇرىدىغان مەكتەپتۇر.

تائىفەتۇل مەنسۇرە^①

بىز پەيغەمبەر ﷺ نىڭ «تائىفەتۇل مەنسۇرە» ھەققىدىكى بايانلىرىغا ئىمان كەلتۈرمىز. پەيغەمبەر ﷺ مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۈمىتىم ئىچىدىن بىر گۈرۈھ قىيامەت كۈنىگە قەدەر غالىب ھالدا ھەقىقەت ئۈستىدە داۋام قىلىدۇ. ئىيسا ئەلەيھىسسالام چۈشكەندە ئۇلارنىڭ ئەمرى ئۇنىڭغا: «كېلىڭ، بىزگە ناماز ئوقۇپ بېرىڭ!» دەيدۇ. ئىيسا ئەلەيھىسسالام: «ياق، ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ بەزىڭلار بەزىڭلارغا ئەمىر، بۇ، اللە تائالانىڭ مۇشۇ ئۈمىتىنى ھۆرمەتلىگەنلىكىدۇر» دەيدۇ.^② پەيغەمبەر ﷺ يەنە مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۈمىتىمدىن بىر بۆلەك كىشىلەر اللە نىڭ بۇيرۇقىغا ئاساسەن تاكى قىيامەتكىچە دۈشمەنلىرى ئۈستىدىن غەلبە قىلغان ھالەتتە ھەمىشە ئۇرۇش قىلىپ تۇرىدۇ. ئۇلارغا قارشىلىق قىلغۇچىلار ئۇلارغا زىيان سالالمايدۇ».^③

سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ﷺ نىڭ يېنىدا ئولتۇراتتىم. بىر كىشى كېلىپ: «ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى، كىشىلەر ئاتلارنى خارلاپ، قوراللارنى تاشلىدى ۋە: <ئەمدى جىھاد يوق، جەڭ ئۆزىنىڭ ئېغىر يۈكلىرىنى قويدى (يەنى ئۇرۇش تۈگىدى)> دېيىشىۋاتىدۇ» دېدى. پەيغەمبەر ﷺ ئۇنىڭغا بۇرۇلۇپ تۇرۇپ: «ئۇلار خاتالىشىپتۇ، ئۇرۇشنىڭ دەۋرى ئەمدى كەلدى. مېنىڭ ئۈمىتىمدىن بىر تۈركۈم جامائەت ھەمىشە ھەق ئۈستىدە ئۇرۇش قىلىدۇ. اللە ئۇلار ئۈچۈن قەۋملەرنىڭ قەلبلىرىنى مايىل قىلىپ

① تائىفەتۇل مەنسۇرە — اللە نىڭ ياردىمىگە ئېرىشكۈچى گۈرۈھ.

② مۇسلىم رىۋايىتى.

③ مۇسلىم رىۋايىتى.

بېرىدۇ ۋە ئۇلارغا ئۇلار ئارقىلىق رىزىق بېرىدۇ. اللە نىڭ ۋەدىسى بولغان قىيامەتكە قەدەر بۇ ھالەت داۋاملىشىپ تۇرىدۇ. ئاننىڭ ماڭلىيىغا قىيامەتكىچىلىك ياخشىلىق چېكىلگەندۇر. ماڭا ۋەھىي قىلىنىدىكى، مەن ئىچىڭلاردا مەڭگۈ تۇرالمايمەن بەلكى قەبىزى روھ قىلىنىمەن. سىلەر ئۆزئارا بىر-بىرىڭلارنىڭ گەدەنلىرىگە ئۇرغان ھالەتتە ماڭا ئەگىشىسىلەر (يەنى مېنىڭ كەينىمدىن يىتىپ بارىسىلەر). مۇئمىنلەر يۇرتىنىڭ مەركىزى شامدۇر!»^①

ئۇ تائىپە ھەر زامان دىننىڭ ئەنساىرلىرى بولۇپ مەيدانغا چىقىدۇ، ئۇ تائىپە — اللە نىڭ دىنىغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىدىغان جىھاد قىلغۇچى گۇرۇھتۇر.

اللە سۈبھانەھۇ ۋە تائالادىن بىزلەرنى «تائىفەتۇل مەنسۇرە» قاتارىدىن قىلىشىنى ۋە ھاياتىمىزنى ئۆزىنىڭ يولىدا شاھادەت بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇشىنى سورايمىز، ئامىن!

① ئەھمەد ۋە نەسائى رىۋايىتى، ئەلبانى «سەھىھ» دېگەن.

ئاخىرىدا...

مانا بۇ، چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىش بىلەن كەمچىللىك،
ئوخشىتىش بىلەن بىكار قىلىۋېتىش، جەبەرييلەر بىلەن
قەدەرييلەر، خاتىرجەملىك بىلەن ئۈمىدسىزلىك ئوتتۇرىسىدىكى،
ئوڭچىللىققىمۇ ياكى سولچىللىققىمۇ مايىل ئەمەس، قەلبىمىزنىڭ
ئېتىقادى ۋە بەدىنىمىزنىڭ ئەمىلى بىرلەشكەن ئوتتۇراھال دىندۇر.
بىز اللە تائالاغا ئۆزىنىڭكىدىن باشقا ھەرقانداق دىن، مەزھەب
ۋە يولدىن ئادا-جۇدا ئىكەنلىكىمىزگە گۇۋاھلىق بېرىمىز، شۇنداقلا
بىزنى ئىماندا مۇستەھكەم قىلىشنى، ھاياتىمىزنى ئىمان بىلەن
ئاخىرلاشتۇرۇشنى، ھەرخىل ھاۋايى-ھەۋەسلەردىن، بۇزۇق
پىكىرلەردىن ۋە ناچار يوللاردىن ساقلىنىشنى سورايمىز، ئامىن!

وصلی اللہ وسلم علی نبینا محمد وعلی آلہ وصحبہ أجمعین!

ھىجرىيە 1418 - يىلى جۈمەدىيەل ئاخىر

